

**МЕТОДИЧКО-ИНСТРУКТИВНИ ПРИРУЧНИК ЗА
НАСТАВНИКЕ**

СРПСКИ
као страни језик

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАВОД ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ
ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

**МЕТОДИЧКО-
ИНСТРУКТИВНИ
ПРИРУЧНИК ЗА
НАСТАВНИКЕ
СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК**

Издавач

Завод за унапређивање образовања и васпитања

Уредник

Виолета Влајковић Бојић

Лектура

Дејана Милијић Субић

Графичко обликовање

Алекса Еремија

Материјал доступан на

URL адреси:

<https://zuov.gov.rs/izdanja-zavoda/>

СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК

1

---

¹ Слика преузета са сајта <https://www.soupstock.in/node/313970>

АУТОРИ

(по азбучном редоследу)

Влајковић Бојић мср Виолета, саветница координаторка,
ЗУОВ, Београд

Копиловић Марина, професорка енглеског језика и
књижевности, Основна школа „Стеван Сремац“, Београд

Крајишник др Весна, ванредна професорка савременог српског
језика, Филолошки факултет, Београд

Милијић Субић Дејана, заменица директора, ЗУОВ, Београд

Београд, 2023.

САДРЖАЈ

ОПШТИ УВОД.....	9
ПРВИ ДЕО.....	10
АСПЕКТИ НАСТАВЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА	10
Српски као страни језик као наставни предмет – опште карактеристике	10
Разлике у аспектима учења српског као матерњег језика, страног језика и српског као страног језика.....	10
Чиниоци од значаја за усвајање српског као страног језика и за организацију комуникативних активности	12
Интерференција у настави српског као страног језика	13
Обучавање видовима језичких активности.....	14
Програм наставе и учења за српски као страни језик.....	16
Оперативна етапа наставе.....	16
ДРУГИ ДЕО	18
ОПЕРАТИВНИ И ОРГАНИЗАЦИОНИ МОДЕЛИ НАСТАВЕ.....	18
ОРГАНИЗАЦИЈА ЈЕЗИЧКИХ АКТИВНОСТИ	18
СЛУШАЊЕ	19
Ухвати ритам	20
Додирни ми длан.....	21
Минско поље	21
Зачарана шума.....	22
Симеон каже	22
Буди моје руке.....	23
Уочи разлике	24
Трчећи диктат.....	25
ГОВОР	26
Представи своју породицу	27
Помоћ у кући	28
Шта би радије?	30
Играње улога	32
Иди ми, дођи ми.....	34
Драга Савета	34
Оцењивање вештине говора	35
ЧИТАЊЕ	36
Прочитај и изведи	38
Обавештења на јавном месту.....	38
Разговор у ресторану	39
Раздвоји приче.....	40
Глуви телефони	41
Избаци улеза	43
Додај реченицу.....	44

Српски као страни језик кроз друге предмете: Класификација кичмењака - Жива мапа ума	45
ПИСАЊЕ	45
Представи се	47
Ланчана прича	48
Реконструкција догађаја – писање вести	49
Описивање људи	51
Моје детињство	52
Рубрике за оцењивање писања	55
ЗНАЧАЈ ЛЕКСИКЕ У НАСТАВИ (СРПСКОГ КАО) СТРАНОГ ЈЕЗИКА	58
ТЕМАТИЗАЦИЈА ЛЕКСИКЕ	59
ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ	59
Препоручена лексика распоређена кроз тематске области за три нивоа знања	60
ПАДЕЖИ	84
Да ли је могућа комуникација без падежа?	84
Како предавати падеже?	85
Које падеже прво уводити?	85
Која падежна значења је потребно уводити на почетном нивоу учења језика?	86
Практични савети за организацију наставе језичких вештина – интегрисано развијање језичких вештина и садржаја предмета кроз интерактивне организационе активности	89
Уместо закључка	90
Литература и електронски извори	91

Поштовани наставници²,

Методичко-инструктивни приручник за наставнике – Српски као страни језик представља штиво настало у циљу обезбеђења непосредне стручне помоћи у реализацији наставе српског као страног језика. Он се наслања на претходни приручник *Српски као страни језик* који је структурисао оквир за реализацију наставе овог предмета и актуализовао његове теоретске поставке предвиђене Планом и програмом наставе и учења и Стандардима образовних постигнућа за Српски као страни језик.

Настава српског као страног језика, у школском окружењу у коме се школују ученици који не познају језик наставе, има своју недвосмислену улогу у побољшању сложеног система језичких знања, превазилажењу језичких, културних и комуникацијских баријера, у неговању интеркултурности, толеранције и уважавања, те у развијању академске компетенције ученика и у њиховом даљем напредовању и школовању.

У том смислу, *Методичко-инструктивни приручник за наставнике – Српски као страни језик*, ослања се на теорију развијања комуникативне компетенције ученика у настави страних језика, предвиђајући могуће изазове наставне праксе. Његова примарна улога јесте да помогне наставницима – у погледу бројних садржајних, методичких, организационих и других важних питања везаних за начине и поступке рада, ради обезбеђивања квалитетне праксе у којој настава српског као страног језика осигурава активно учешће ученика у наставним активностима и остваривање оптималних постигнућа; у развијању академске компетенције која омогућава ученицима да прате и усвајају знања из свих наставних предмета, уз примену когнитивних стратегија и стратегија учења које су њима лично и културолошки блиске; у развијању компетенција ученика неопходних за живот и развој, као и за активно учешће у друштву.

Приручник је намењен свим наставницима који се налазе пред изазовом подучавања овог предмета, односно наставницима који се у свом раду сусрећу са ученицима мигрантима и припадницима других осетљивих група, тражиоцима азила, повратницима по реадмисији, страним држављанима који привремено или трајно бораве на територији Републике Србије и који не познају језик образовања.

Аутори

---

² Сви појмови употребљени у овом документу у мушком граматичком роду, обухватају мушки и женски род лица на која се односе.

ОПШТИ УВОД

Методичко-инструктивни приручник за наставнике – Српски као страни језик проистиче из потреба наставне праксе и, у недостатку уџбеника за овај предмет, служи њеном унапређењу. Ове потребе су, по својој природи, садржајне и педагошке, па се у њему налазе одговарајуће смернице које процес учења српског као страног језика води ка испуњењу његове основне улоге – ка развијању комуникативне компетенције ученика, укључујући граматичку, социолингвистичку, стратегијску и дискурсну компетенцију.

Приручник се састоји из два дела. Први део се обраћа начелним законитостима и одликама српског као страног језика, а у другом делу су дати оперативни и организациони модели наставе. Садржаји, обухваћени овим штивом, могу се прилагођавати најразноврснијим активностима, а постављени су тако да одговарају и образовном и непосредном животном контексту. Истовремено, понуђене методске сугестије, могу се применити и у настави других предмета, у мери у којој то дозвољава њихова образовна природа. Сходно наведеном, општа намена датог приручника јесте пружање инструктивно-методичке подршке наставницима – у креирању и подстицању позитивне емоционалне атмосфере за учење и у снижавању афективног филтера који може бити препрека у учењу другог језика, у ефикаснијем развијању комуникативних и академских способности, знања и вештина, неопходних за лични и професионални развој ученика те у унапређивању интеркултурне компетенције.

Модели који се налазе у Приручнику, могу послужити и као идеје за осмишљавање оригиналних примера добре праксе који омогућавају да се граматичке и лексичке структуре уче на природан начин у ситуативним комплексима, подстичу ученике свих узраста да активно учествују у њима и да пасивно знање српског језика активирају, ослобађени страха од грешака и анксиозности. Очекује се да пажљивим планирањем и реализацијом процеса наставе и учења, ученици развијају све четири језичке активности истовремено (слушање, читање, писање и говор) које им осигуравају комуникацију у свакодневним ситуацијама у различитим областима приватног и друштвеног живота, употребу српског језика у образовне сврхе, упознавање елемената српске културе, као и развијање интересовања за даље учење српског језика у (за њих) страном животном окружењу.

ПРВИ ДЕО

АСПЕКТИ НАСТАВЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК КАО НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ – ОПШТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Предмет Српски као страни језик има прескриптивни карактер, односно развијен План и програм наставе и учења и Стандарде образовних постигнућа, који су објављени у Службеном гласнику Републике Србије број 11/19. Дата дидактичка документа, по својој структури, у потпуности су сагласна са формом свих осталих предмета у предметној номенклатури школског система Републике Србије. Они прописују опсег, дубину и садржаје предмета, и нуде прецизно дидактичко-методичко упутство којим се обезбеђује структурисано планирање, остваривање, праћење и вреновање наставе и учења. Образовни стандарди представљају основу за планирање наставе. Они се користе у кумулативном смислу, а наставници ће у избору стандарда бити флексибилни, јер међу ученицима који не познају језик образовања, постоје изразите разлике у степену познавања језика окружења (или неког другог језика осим свог матерњег), који може (а и не мора) да буде фонетски, фонолошки, морфолошки, синтаксички, семантички и стилски веома различит од било ког другог страног језика. На основу дефинисаних стандарда израђен је Програм наставе и учења за Српски као страни језик, који је заснован на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и, у односу на реалне потребе ученика којима је намењен (предзнања, темпо, обим напредовања, узраст и сл.), конципиран је према годинама учења језика (1-12). У складу са актуелном образовном парадигмом, усмерен је на процес и исходе учења. На путу остваривања циља и исхода улога наставника је кључна, јер програм пружа простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика који одговарају контексту и условима у којима се одвија настава. Оријентација на процес и исходе учења, брига је не само о резултатима, већ и начину на који се учи, односно како се гради и повезује знање у смислене целине, како се развија мрежа појмова и повезује знање са практичном применом, што треба да осигура социјални и економски напредак, социјалну кохезију и интеграцију деце којој је српски страни језик.

РАЗЛИКЕ У АСПЕКТИМА УЧЕЊА СРПСКОГ КАО МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА, СТРАНОГ ЈЕЗИКА И СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Матерњи језик представља основно средство помоћу кога појединац усваја друштвено и колективно искуство и истовремено обликује своје мисли. Он се усваја интуитивно и без постојања свесне намере. Примарни циљ наставе Српског (матерњег) језика и књижевности у нашем образовном систему јесте да ученици правилно користе матерњи језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати

основним законитостима матерњег књижевног језика, да стичу основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета, и знатним делом се заснива на дидактичкој преради науке о језику (фонетике, морфологије, дериватологије и синтаксе, дијалектологије, историје језика, стилистике, културе говора, ортографије, а делом и опште лингвистике), а окосницу програма књижевности чине текстови из лектире. Лектира је разврстана по књижевним родовима – лирика, епика, драма и обогаћена избором нефикционалних, научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обогаћен савременим, актуелним делима. Избор дела је у највећој мери заснован на принципу прилагођености узрасту.

Страни језик, уколико се учи у условима организоване наставе, а не у аутентичној говорној средини, ове функције реализује у мањем обиму, а само учење страног језика отпочиње управо од формирања свесног односа према њему и намере, односно мотивације да се он учи. У том смислу, настава страног језика одвија се у говорном и социо-културном окружењу носиоца другог језика (у датом случају српског језика), у условима ограниченог времена (углавном два школска часа недељно) и ученици се припремају за неке *одложене* прилике у којима ће своје знање применити у непосредној комуникацији са изворним носиоцима језика. (Овде треба напоменути да глобално присуство ИКТ-а омогућава комуникацију на страном језику у онлајн окружењу, али се то не може сматрати аутентичном говорном средином.) Основни циљ и примарни задатак учења страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за усмену и писану комуникацију, да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу. Настава књижевности није предвиђена (осим у одељењима ученика надареним за филолошке науке), а текстови који се користе, прилагођени су узрасту и образовним потребама предмета, односно у функцији су развијања комуникативне компетенције ученика.

Српски као страни језик (у нашем школском систему) поседује једну специфичност која га разликује од матерњег и страног језика. Наиме, он јесте страни, а учи се у окружењу аутентичне говорне средине која служи као извор културолошких, лингвокултуролошких и језичких информација. Такве околности доприносе развоју мотивационе функције наставе страног језика – аутентична средина стимулише комуникативне активности, долази до активизације свих аспеката језичке комуникације кроз интензивне контакте са носиоцима језика / изворним говорницима. Истовремено, природно окружење обезбеђује могућност самопроцене језичких знања и нивоа владања српском говорном етикецијом, а сам језик се усваја динамичније, интензивније и брже. У том смислу, и сам предмет Српски ко страни језик има за циљ продуктивно овладавање српским језиком и оспособљавање ученика за комуникацију у свакодневним ситуацијама, као и за употребу српског језика у образовне

сврхе; овладавање српским језиком у оквиру предвиђених граматичких структура и лексике, као и вештинама писаног и усменог изражавања; коришћење српског језика у комуникацији у различитим областима приватног и друштвеног живота; упознавање елемента српске културе те развијање интересовања за даље учење српског језика у страном животном окружењу. Текстови који се користе морају бити адаптирани и прилагођен интересовању, узрасту ученика и њиховој комуникативној намени. Другим речима, ученици се припремају за функционалну примену језичких знања *сада и одмах* у личне и образовне сврхе.

ЧИНИОЦИ ОД ЗНАЧАЈА ЗА УСВАЈАЊЕ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА И ЗА ОРГАНИЗАЦИЈУ КОМУНИКАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Познавање језика образовања пружа ученицима самопоуздање, самосталност и осећај припадности вршњачкој групи. Ученици страни држављани, доносе са собом и широк дијапазон различитих искустава. С обзиром на национални, културолошки, образовни и узрастни диверзитет ученика, важно је пажљиво диференцирати наставу, што обухвата не само познавање и примену одређених методичких поступака, већ и узимање у обзир социолингвистичких, културолошких, антрополошких и психолошких аспеката приликом остваривања процеса наставе и учења. У том смислу, као чиниоци од значаја за организовање комуникативних активности могу бити: уобичајене навике (дневна рутина) ученика; њихово животно искуство; интересовања, склоности, жеље; поглед на свет; емоције; статус у колективу (вршњачкој групи).

Велику тешкоћу у усвајању српског као страног језика могу представљати и субјективне психолошке баријере: дете је несигурно, инхибирано, плаши се да ће због тешкоћа у овладавању језиком и грешака постати предмет подсмеха својих другова из разреда што може да га удаљи од аутентичних мотива учења језика и да блокира развој његових комуникативних способности. То имплицира потребу да се концепција наставе српског као страног језика

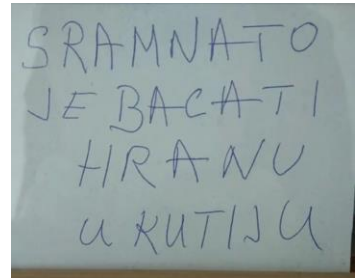

заснива на партнерским односима и персоналном приступу. Веома је битно да ученици непрестано осећају радост спознавања и радост комуницирања, у чему немали стимулативни утицај припада и одговарајућим материјалима за учење, који треба да буду допадљиви и привлачни, са одговарајућом текстуалном подршком, подстицајним социјализацијским обрасцима, са елементима који омогућавају учење кроз игру и учење путем решавања проблема, који одишу вером у способности ученика, топлином и добронамерношћу и подстичу на вољно и сврсисходно усвајање језика и савладавање неминовних препрека.³

³ Слика преузета са сајта: <https://www.skolskiportal.hr/wp-content/>

ИНТЕРФЕРЕНЦИЈА У НАСТАВИ СРПКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА

Приликом овладавања страним језиком испољава се снажна тенденција матерњег језика, коме је подређен начин мишљења ученика и који намеће своје моделе и решења на страном језичком материјалу. Као резултат такве појаве настаје међујезички пренос или трансфер који може бити позитиван (уколико матерњи и страни језик има слична или иста правила и негативан уколико се правила матерњег језика не могу применити на језик који се учи). Разумевање природе трансфера важно је са аспекта разумевања грешака у развијању комуникативне компетенције ученика којима је српски страни језик. Грешком се сматра свако одступање од стандарднојезичке норме савременог српског језика, а за њихово разумевање значајне су две појаве у учењу страних језика. То су интерференција и унутарјезичка интерференција. Прва се одређује као пренос навика из првог (матерњег) језика ученика у циљни, у датом случају, српски језик, нарочито у оним сегментима у којима се два језика разликују (понекад се одређује и као међујезичка интерференција), док се друга дефинише као утицај раније научених елемената на касније научене елементе, и као утицај чешће употребљаваних, на оне који се ређе употребљавају – а све унутар једног истог, циљног језика. С обзиром на то како настају, грешке могу бити двојаког карактера – грешке настале (међујезичком) интерференцијом, тј. грешке настале под утицајем првог језика ученика, и унутарјезичке грешке, тј. грешке настале под утицајем самог циљног језика (српског језика). Приликом анализе и корекције “грешака” требало би имати у виду да се, у развоју комуникативних компетенција ученика, грешке не посматрају као грешке већ као *развојно неслагање*.⁴

„Normalan put razvoja govora protiče kroz pogreške i ispravke. Izraz ‘pogreške’ prihvatljiv je samo sa stanovišta govora odraslih. U progovaranju tzv. ‘pogreške’ predstavljaju normalan razvojni put” (Kostić, Vladislavjević 1995: 61; уп. и Anđelković 2012: 140).

Задатак наставника јесте да препозна природу и извор тешкоћа при учењу српског као страног језика и испланира и примени одговарајуће корективне механизме који ће обезбедити усвајање знања у оквирима стандарднојезичке норме српског језика. Потребно је имати на уму да је правилно развијена комуникативна компетенција на језику на коме се реализује настава, неопходна за добробит и за даљи академски и лични развој ученика којима је српски страни језик.

⁴ Види: Бабић, М. Биљана, ПРЕДВИДЉИВЕ ГРЕШКЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ КАО СТРАНОМ, ФИЛОЛОГ XIII 2022 25, Истраживање је, у виду усменог саопштења, представљено на Међународној конференцији *Језици и културе у времену и простору* 10, одржаној онлајн 20–21. новембра 2021. на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду.

ОБУЧАВАЊЕ ВИДОВИМА ЈЕЗИЧКИХ АКТИВНОСТИ

Коначни циљ учења страног језика као средства комуникације јесте комплексно овладавање свим видовима језичких активности: разумевање говора, разумевање прочитаног текста, усмено изражавање и писано изражавање (слушање, читање, говор и писање).

Разумевање говора (слушање/аудирање)

Задачи наставе разумевања говора, у најопштијем смислу, састоје се у изграђивању следећих навика: навика правилног поимања звучног текста који изговара друго лице (техника слушања); разумевање граматичког и лексичког нивоа значења текста (разумевање непознатих речи, граматичких облика и функција, реаговање на непознате речи); уочавање и разумевање општих информација из текста.

Извори аудирања могу бити различити, али најважнију улогу има говор наставника, као основни и примарни извор, будући да је он и вербалан и невербалан и ситуативан и имитативан... Ученици су у прилици да посматрају артикулацију, мимику, гестове, што представља компензацију за пропусте у аудитивном пријему информација. Истовремено, приликом избора материјала у настави слушања, треба водити рачуна да они садрже нову информацију, да буду типични за усмену форму изражавања (да буду одраз *живог говора* у складу са усменом нормом језика), да не садрже дугачке реченице, да имају фабулу и да буду динамични, интересантни, да садрже дозу хумора, да број непознатих речи буде вешто избалансиран и дозиран итд. Препоручује се да развијање аудитивних навика отпочне, најпре, од изолованих речи, а потом реченица (3-4) уз контролу њиховог разумевања помоћу питања. Након те фазе, уводи се везани текст (3-6 реченица) наративног карактера, потом и дијалози, дескриптивни текстови и сл. Текстови већег обима деле се на целине (3-4). Инструкције које се дају пре слушања текста морају бити конкретне и усмеравајуће. Корисни извори су и аудио и визуелни записи, кратки и документарни филмови, у ову сврху могу се користити извори са интернета, као и модерна музика (па чак и старији хитови, уколико се за тим исказе интересовање). На музику, ученици, по правилу позитивно реагују, што утиче на даље јачање мотивације за учењем.

Разумевање писаног/прочитаног текста (читање)

Читање или разумевање писаног/прочитаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. У реалној комуникацији разумевање прочитаног текста има две функције: добијање информације садржане у тексту и презентовање информације садржане у тексту. У свакодневном животу и раду читање као средство спознаје и вид комуникације игра веома важну улогу: оно доприноси стицању знања, развијању личности, емоционалном и естетском обогаћивању. Читање подразумева познавање граfiјског система језика (слова), њихове гласовне реализације, повезивање гласова у речи и спајање речи у реченицу, уз поштовање одговарајућих ритмичких и прозодијских правила. Циљ читања мора да буде разумевање прочитаног јер само тако оно представља језичку компетенцију, а не пуку

вербализацију словних карактера. Настава читања почиње од формирања технике читања - овладавања графијом и правилима читања. Оба правила усвајају се на осмишљеним јединицама (на речима, синтагмама, реченицама). У настави читања би требало водити рачуна о следећем: текстуални материјали треба да буду занимљиви и да садрже нову информацију за ученике; читање се развија од инструксаног (вођеног) ка самосталном; текстови треба да буду адаптирани и прилагођени циљној групи ученика; контрола читања треба да буде усмерена на разумевање садржаја, а не на језички материјал; прво читање текста се може препустити ученицима (ради бољег самосталног разумевања прочитаног) и сл. Формулација задатка уз текст за читање треба да буде прецизна и конкретна. Ученицима мора да буде јасно с којим циљем читају текст, нпр. - за дијагонално читање: *Пронађите цитат који говори о...*; код информативног читања: *Разбијте текст на делове и осмислите примерен наслов за сваки део текста*; за студиозно читање (на вишим нивоима владања српским језиком): *Изложите своје мишљење о садржају текста*.

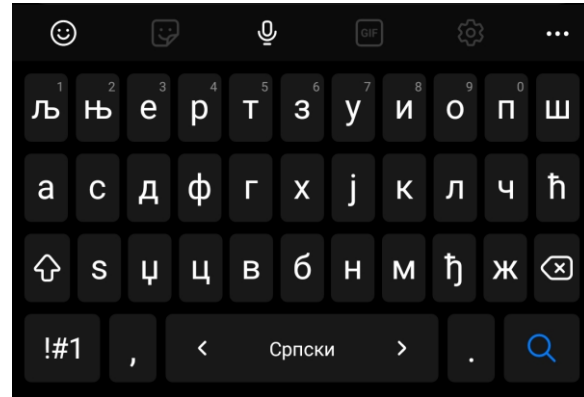
Усмено изражавање (говор)

Усмено изражавање као продуктивна вештина, посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања текста, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога. Са психолошког аспекта развијање усменог изражавања на страном језику наилази на низ изазова. Ученике може да инхибира диспропорција између њиховог реалног интелектуалног развоја, сазнајног потенцијала и комуникативних афинитета и језичког потенцијала којим располажу. Они могу осећати нелагодност или страх од изражавања (грешке). У датом случају, препреке је могуће превазићи тако што ће се организовати комуникација са редукованим фондом речи, користити паралингвистичка средства, посебно у дијалогу, правити пауза у којима се обликују реплике, креирати комуникативне ситуације на фону тема блиских ученичким преференцијама, ученике охрабривати уз помоћ финих корекција (дискретно кориговање грешака) и сл. У организацији наставног материјала за обучавање усменог изражавања лежи тематски принцип који мора да садржи објективну стварност. Кроз дату објективну стварност симулирају се реални услови комуникације, где се спонтано активирају граматичке структуре, говорни модели, речи и устаљене синтагме, поспешује обликовање мисли на страном језику.

Писано изражавање (писање)

Писање је вид продуктивне говорне активности која подразумева познавање писма (ћирилице и латинице) српског језика и способност изражавања мисли и осећања граfiјским путем. Настава писања је паралелна са наставом читања и говорења, а ученици се оспособљавају да у писаном облику опишу догађаје, осећања и реакције, пренесу поруке и изразе ставове, као и да резимирају садржај различитих порука (из медија, књижевних и

уметничких текстова итд.), воде белешке, сачине презентације и слично. У процесу писања, код ученика се може уочити неколико фаза: најпре се активира механизам осмишљавања, односно успостављања смисаоних веза, прво између појмова, затим између чланова реченице, потом између познатог и новог. Следеће је успостављање прелиминарне синтезе – у унутрашњем говору, ученик/ца најпре изговори реч коју намерава да напише, затим предвиђа наредне речи и каузалне односе међу њима и то не само у оквиру реченице, већи и у ширим сегментима. На крају, може се говорити и о оперативном памћењу, будући да се оно односи на организацију писаног текста у коме је предмет исказа увек на уму. Дате фазе, односно механизми, у матерњем језику ученика већ су формиран, али у страном језику нису на истом нивоу. Стога, настава писања поново развија наведене механизме, али сада у страном језику.⁵

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА СРПСКИ КАО СТРАНИ ЈЕЗИК

Већ је било речи о природи Програма наставе и учења Српског као страног језика. Он је конципиран према годинама учења језика, а не по разредима, што омогућава прилагођавање програма реалним потребама, предзнањима ученика, темпу и обиму напредовања у учењу, као и контексту у коме се реализује настава. По својој форми, исти је као и сви остали предметни програми у систему образовања и васпитања у Републици Србији, односно садржи следеће структурне елементе: општи циљ учења предмета, табеларни приказ исхода, области/теме и садржаја програма, кључне појмове садржаја и дидактичко-методичко упутство. Општи циљ учења предмета и дидактичко-методичко упутство, припадају заједничком делу програма (за читав период учења), док су исходи, области/теме и садржаји дати за сваку годину учења посебно. Програм се развија по принципу спиралне прогресије, тематске области се прожимају и исте у свакој години учења, а у свакој наредној години обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему.

ОПЕРАТИВНА ЕТАПА НАСТАВЕ

Настава је сложена и вишедимензионална активност која захтева одговарајућу припрему и одлично познавање програма наставе и учења. Само припремање није нормирано, али оно, у просеку, траје колико и непосредни рад у настави. У настави српског као страног језика, значај планирања условљен је и

⁵ Слика преузета са сајта: <https://staticsmartlife.mondo.rs/>

самом природом предмета. Стога, планирање наставе и учења треба спроводити у складу са контекстом у коме се примењује Програм за Српски као страни језик, водећи рачуна о следећем: 1) карактеристике одељења односно групе ученика који уче српски језик (узраст, ниво владања српским језиком, потребе због којих уче српски језик); 2) да ли су дидактички материјали који ће се користити одговарјући; технички услови, наставна средства и медији којима школа располаже. Глобални план и оперативни планови усклађују се са предвиђеним фондом часова на годишњем и месечном нивоу на датом нивоу знања (тј. у датој години учења). Поред часова обраде, потребно је предвидети довољан број часова увежбавања и утврђивања знања, као и часове проверавања. Припрема за час (за реализацију појединачне наставне јединице) подразумева и прилагођавање свих елемената часа ученицима (припрема за час представља припрему конкретног наставника за рад са конкретном групом ученика у конкретним условима). Полазећи од исхода (у четири вештине владања језиком) и садржаја и тематских јединица (граматика, лексика, комуникативне функције), наставник припрема дидактичка средства; предвиђа облике рада (фронтални и индивидуални рад, рад у групи, малој групи, пару), као и динамику у примени наставних метода; осмишљава активности и временски их одређује, при чему се за сваку активност зна циљ. Поред вербалних метода, треба планирати и разноврсност метода самосталних ученичких радова у којима се реализују мануелне активности (нпр. израда панона, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.), као и сарадничко (вршњачко) учење. Наставник економично распоређује расположиво време, водећи рачуна о томе да теоријску страну обраде градива сведе на меру која обезбеђује његову практичну примену. Већи део времена треба одвојити за увежбавање предвиђених садржаја путем разноврсних граматичких, лексичких и комуникативних вежби, а потребно је, периодично, организовати и посебне часове обнављања и систематизације градива. Граматичке и лексичке вештине треба да се граде пажљиво, доследно и систематски, холистичким приступом, а ученици да се баве конкретним темама, ситуацијама и искуствима. Приликом планирања рада на појединим часовима, води се рачуна о начелу индивидуализације и диференцијације. Треба омогућити распон садржаја од обавезног за све ученике, до оног који задовољава потребе и могућности ученика већих способности и интересовања. Такође, напредак и процену постигнућа ученика треба пратити континуирано и, у односу на напредак ученика, прилагођавати, мењати методе.⁶

---

⁶ Слика преузета са сајта: <https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images>

ДРУГИ ДЕО

ОПЕРАТИВНИ И ОРГАНИЗАЦИОНИ МОДЕЛИ НАСТАВЕ

ОРГАНИЗАЦИЈА ЈЕЗИЧКИХ АКТИВНОСТИ

ОРГАНИЗАЦИЈА ЈЕЗИЧКИХ АКТИВНОСТИ

Језик је суштинска компонента комуникације на свим нивоима. Када је реч о страном језику, свако од нас има различите јаке и слабе стране. Неко се истиче у писању, док се други истичу у говору, читању или слушању. Неко може показати изванредне језичке компетенције у домену слушања, читања и говора, а да има проблем са вештином писања. Основно обележје савременог методичког приступа настави српског као страног језика јесте развијање ученичких способности у све четири језичке активности упоредо и стога је важно да се од самог почетка обезбеди подједнак приоритет развијању свих језичких вештина, у складу са узрастом, индивидуалним способностима, интересовањима и потребама ученика. Истовремено, учење српског као страног језика не подразумева само овладавање продуктивним и рецептивним језичким активностима. Ради се о подухвату у коме ученици иду у корак с другачијом реалношћу у којој живе и у којој се образују, и знања која развијају морају да имају и (интер)културни капацитет.

Комуникативни приступ настави страних језика, чији је крајњи циљ развијање функционалних комуникативних компетенција, заснива се на идеји интегративног приступа настави језичких вештина. Језичке вештине није могуће развијати одвојено, оне се преплићу и не могу једна без друге. Ипак, у активностима кроз које развијамо језичке вештине код ученика, увек једна доминира, а остале служе као средства помоћу којих развијамо дату језичку вештину.

Овај део приручника обраћа се свим језичким активностима (вештинама и подвештинама). Уз кратак опис сваке језичке активности, понуђени су конкретни, практични модели који се могу применити у наставној пракси и прилагодити различитим организационим облицима рада.

СЛУШАЊЕ

Слушање је рецептивна језичка вештина која је кључна за сваку ефикасну комуникацију. Без способности пажљивог слушања, може доћи до неспоразума, односно потпуног прекида комуникације. Способност слушања подразумева много више од физичког примања поруке коју неко изговара. Није довољно слушати некога → потребно је чути и разумети шта та особа жели да нам саопшти, како бисмо могли да реагујемо на дату поруку на одговарајући начин.

Имајући на уму чињеницу да је слушање активан процес, у коме ученици користе своја лингвистичка и општа знања и предзнања, важно је да пажљиво осмислимо активности пре, током и након слушања. Другим речима, потребно је да их припремимо за аудирање, да им задамо задатак који ће радити током слушања и да испланирамо одговарајућу пратећу активност, коју ћемо реализовати након слушања, а која би требало да подстакне употребу језика, односно усмену или писану комуникацију.

Приликом планирања активности у фази припреме ученика за слушање, требало би да:

- успоставимо јасан контекст у коме се дешава оно што ће слушати;
- мотивишемо ученике да слушају;
- активирамо општа и језичка знања и предзнања ученика;
- проверимо познавање лексике и граматичких структура у тексту;
- омогућимо ученицима да предвиђају, нагађају, погађају тему, суштину, детаље и слично.

Добро осмишљене активности током слушања помажу ученицима да:

- идентификују суштину и детаље текста;
- сагледају структуру текста;
- буду сконцетрисани и усредсређени на задатак од почетка до краја слушања;
- имају јасан увид у степен разумевања усменог говора.

Активности након слушања подразумевају употребу језика кроз говор или писање, а неке од њих јесу: сажимање текста, дискусија, размена информација, решавање проблема, деконструкција текста, драмске активности итд. Посебну пажњу треба посветити развијању двеју важних стратегија слушања, које се најчешће дефинишу као слушање и разумевање општих информација (суштине и сврхе текста) и слушање и разумевање детаља текста. Активности пре, после и након слушања планираћемо у зависности од тога коју стратегију желимо да увежбавамо у датом тренутку. На пример, уколико желимо да ученици разумеју суштину текста, не морамо проверавати познавање лексике и језичких структура пре слушања. Они не морају да разумеју сваку реч коју чују да би разумели суштину текста.

Разумевање усменог говора не мора се увек проверавати помоћу различитих врста питања и одговора. Постоје и друге технике, од којих су неке приказане у наставку овог поглавља.

Ухвати ритам

Активност је описана на примеру увежбавања боја. Уместо боја, може се увежбавати било који други скуп речи (бројеви, облици, годишња доба, називи одеће, називи хране, пића и сл.).

Као припрему за слушање, поновите са ученицима речи којима се именују боје које желите да увежбавате (нпр. *плава, жута, зелена и црвена*) тако што ћете показати различите предмете у учионици и питати их које су боје. Изговарајте боје једну по једну и за сваку покажите покрет који ученици треба да изведу, позвавши их да слушају називе боја и изводе дате покрете, заједно са вама.

Покрети:

- ✓ плава → *пљесните дланом о длан!*
- ✓ жута → *кликните прстима!*
- ✓ зелена → *куцните колена!*
- ✓ црвена → *лупите ногама о под!*

Увежбавајте боје и покрете појединачно све док ученици не запамте покрет који треба да изведу уз одговарајућу боју. Пошто сте их увежбали појединачно, изговарајте боје у низу, објаснивши ученицима да изведу одговарајуће покрете тек пошто изговорите низ боја до краја. Изговорите неколико низова боја, али сваки пут различитим редоследом. Као пратећу активност, прозовите неколико ученика да уместо вас изговарају низове боја.

У наставку, можете да обрнете поступак и увежбавате изговор речи којима се именују боје. Изведите дате покрете у низу и позовите ученике да именују боје одговарајућим редоследом.

Ова активност се може радити у било ком тренутку часа: на почетку (као игра загревања или понављања скупа речи који се радио на претходном часу), у средини (као предах и додатна мотивација ученика за даљи рад на часу) или на крају часа (као активност понављања скупа речи који се радио на датом часу).

Додирни ми длан

Поновите са ученицима делове тела тако што ћете им рећи да додирну нос, уши, усне, очи, прсте на ногама, колена, лакат итд. Формирајте парове и затражите од ученика да се договоре ко ће бити особа А, а ко особа Б. Објасните им да на знак „почни”, особа А наизменично поставља леви и десни длан у одређени положај и изговара називе делова тела, а да особа Б прислања дате делове тела на длан особе А. На знак „замена”, мењају улоге.

Као и претходна, ова активност се може радити у било ком тренутку часа.

Напомена:

Уколико радите са старијим ученицима, који солидно владају српским језиком, можете да урадите ову активност као увод у говорну вежбу (дискусију) о манипулацији.

Минско поље

Потребни материјали: предмети који ће послужити као „мине” (ранчеви, књиге, оловке, пернице, свеске...), повез за очи

Поређајте столице у круг тако да у једном делу круга буде већи размак између две столице, који ће послужити као излаз из „минског поља”, а у другом делу круга обележите стартну позицију. Реците ученицима да седну на столице и поставите „мине“ (што више то боље) по поду унутар круга, у неправилном размаку. Припремите ученике за активност тако што ћете им рећи да замисле да се везаних очију крећу кроз простор који је испуњен предметима на које не смеју да стану. Питајте их да ли би могли сами, без ичије помоћи, да изађу из датог простора, као и кога би из одељења позвали у помоћ. Ученици су подељени на парове. Позовите први пар да заузме стартну позицију, затим вежите мараму или повез преко очију ученику који се креће кроз „минско поље”, а другом објасните да треба да га наводи користећи императив и прилоге за место (нпр. *Иди два корака напред. Стани. Иди један корак лево па један корак назад.*). Позовите све парове да учествују у активности и на крају иницирајте разговор постављајући питања о томе зашто су изабрали баш ту особу да их наводи, како су се осећали док су пролазили кроз „минско поље”, да ли су се плашили да ће их другарица/друг изневерити током навођења и слично.

Ова активност може да се ради на почетку часа, као игра загревања. Осим увежбавања комуникације и активног слушања, циљ ове активности је изградња поверења и сарадње међу ученицима.

Зачарана шума

Потребан материјал: повез за очи

Ова активност је слична претходној, с тим што су овде сви ученици ангажовани у некој улози и подстиче машту.

Размакните столове и столице у учионици тако да направите већи слободан простор, који ће послужити као шума. Формирајте парове. Позовите један пар ученика да дође до вас и доделите једном од њих улогу „путника”, а другом улогу „шумара”. Позовите остале ученике да заузму позиције у простору за шуму и направе замрзнуту слику зачараног дрвећа и жбунова. Ставите „путнику” повез на очи и објасните да је задатак „шумара” да га наводи и спроведе кроз шуму тако да не додирне ниједно дрво или жбун, јер ако их додирне, они ће се одмрзнути и заробити га. Демонстрирајте језички модел који „шумар” треба да користи (нпр. *Иди право. Скрени лево. Стани. Окрени се.*). Уколико „путник” буде заробљен, тај пар постаје дрво или жбун, а други пар улази и креће се кроз шуму.

Пратећа активност може да буде иста као у активности „Минско поље”.

Симеон каже

Ово је стара добра активност која се може радити у било ком тренутку часа. Поновите са ученицима наредбе које сте недавно радили. Изаберите ученика који ће бити Симеон и позовите остале ученике да стану у круг, око Симеона. Објасните правила игре:

1. Симеон изговара наредбе које остали слушају и изводе одговарајуће покрете само уколико испред дате наредбе чују „Симеон каже”. На пример, *Симеон каже скочи улево* - ученици скоче улево.
2. Уколико испред наредбе не чују „Симеон каже”, не изводе је.
3. Ученик који изведе наредбу испред које није речено „Симеон каже” испада из игре.

Буди моје руке

Активност је описана на примеру припремања гибанице. Уместо гибанице, може бити било које друго јело, али је важно да су ученицима познати називи састојака који су потребни за припремање датог јела.

Поновите са ученицима називе намирница које се појављују у рецепту. Реците им да су они публика у позоришту која гледа „представу” о припремању најбоље српске гибанице. Станите на „позорницу”, и позовите једног ученика да вам се придружи. Ставите руке иза леђа тако да ученик може да провуче своје руке које ће постати ваше. Објасните му да вас пажљиво слуша и да изводи одговарајуће покрете рукама док ви говорите. Започните „представу” поздравом: *Добро вече даме и господо. Задовољство ми је да вам вечерас представим начин припремања најбоље српске гибанице.* Наставите да представљате начин припремања гибанице по рецепту који је у прилогу.

По завршетку „представе” поставите ученицима питања у вези са оним што су видели:

1. Који састојци су потребни за припремање гибанице?
2. Како се прави фил?
3. Како се ређају коре?
4. На колико степени се пече гибаница?
5. Колико дуго се пече?

Уместо рецепта за јело, на овај начин може се представити реклама за шминку, мушку и женску козметику, начин коришћења кућних апарата, најновијег модела мобилног телефона итд.

Рецепт за најбољу српску гибаницу

Састојци:

500 gr кора за гибаницу

500 gr ситног сира

3-5 јаја

1 шоља јогурта

1 шоља киселе воде

½ шоље уља

1 кашичица соли

Припрема:

Загрејте рерну на 200 °C.

Умутите јаја, затим додајте сир, јогурт уље, киселу воду и со и све то добро измешајте.

Подмажите плех уљем.

Ставите у плех три коре, једну преко друге, а две коре оставите са стране.

Преостале коре умочите у фил и ређајте у плех, једну поред друге.

Прекријте гибаницу корама које сте оставили са стране и ставите је у рерну да се пече 30 минута.

Уочи разлике

Потребни материјал: Слика платоа испред Милошевог конака

Покажите ученицима слику Конака кнеза Милоша и затражите да усмено опишу шта виде. Објасните им где се налази Конак кнеза Милоша и његов значај, а затим проверите да ли разумеју значења речи које се појављују у тексту (нпр. *манифестација*, *мађионичар*, *маскота*, *аниматор*...).

Кажите им да замисле да слушају радио и сасвим случајно наилазе на вест која би могла да им буде занимљива. Позовите их да предвиде о чему се ради и запишите њихове идеје на табли.

Прочитајте наглас наведену вест, глумећи спикера на радију. Можете да започнете читање вести на следећи начин:

Драги слушаоци, добар дан. Слушате вести из културе Радио-телвизије Београд.

---

⁷ Слика преузета са сајта: <https://upload.wikimedia.org/>

У Београду се и овог августа организује културно-уметнички и забавни програм за децу од 5 до 12 година у оквиру манифестације „Наше летње игре“, саопштили су из управе града. Манифестација ће се одржавати сваке суботе и недеље у Топчидерском парку на платоу испред Конака кнеза Милоша са почетком од 16 часова. Отварање манифестације је у суботу, 6. августа. Целокупни програм је бесплатан, а деца ће моћи да уживају, друже се и забаве уз мађионичаре, кловнове, маскоте, представе, спортске и уметничке забаве и радионице које ће водити аниматори.

Пошто прочитате вест, питајте ученике шта је тема вести и коме је намењена, затим се вратите на њихове идеје које сте у припремној фази записали на табли и иницирајте разговор о томе колико су њихова предвиђања слична или различита у односу на текст који су чули.

Објасните ученицима да ће сада поново слушати вест са неким изменама и да је њихов задатак да подигну руку када уоче разлике. Уколико имате ученике који то могу, позовите их да исправе измењене информације онако како су саопштене у првој верзији вести.

Вест са изменама:

У Београду се и овог августа организује културно-уметнички и забавни програм за децу од 6 до 12 година у оквиру манифестације „Наше летње игре“, саопштили су из управе града. Манифестација ће се одржавати сваког радног дана у Топчидерском парку на платоу испред Конака кнеза Милоша са почетком од 16 часова. Отварање манифестације је у понедељак, 6. августа. Целокупни програм се плаћа, а деца ће моћи да уживају, друже се и забаве уз мађионичаре, кловнове, маскоте, представе, спортске и уметничке забаве и радионице које ће водити уметници.

Као пратећу активност, поделите ученике у групе и затражите да напишу кратку вест о замишљеној манифестацији, која би њима била занимљива. Објасните им да вест мора да садржи назив манифестације, коме је намењена, време и место одржавања, услове за учешће и кратак опис садржаја.

Трчећи диктат

Потребан материјал: копија текста за диктирање

Ова активност обухвата све четири језичке вештине, али је врло корисна за развијање вештина активног слушања. И овде је важно припремити ученике за слушање тако што ћете их питати шта знају о теми на коју се текст односи, шта очекују да ће сазнати и сл.

Причврстите на зид учионице текст/реченице тако да ученици не могу да га виде са места где седе. Формирајте мање групе и сместите их тако да размак између сваке групе и текста буде приближно исти. Објасните им да је њихов задатак да наизменично трче до текста на зиду, прочитају и запамте једну реченицу, врате се у групу и издиктирају је осталима. Пошто се диктат заврши, прочитајте текст наглас и позовите ученике да допишу недостајуће речи/реченице или исправе грешке. У наставку им постављајте питања која се односе на текст.

Уместо текста, можете користити занимљиве изоловане реченице попут:

1. Реч вампир је једина српска реч која је се користи широм наше планете.
2. 18 римских императора родило се на територији данашње Србије. То је петина свих римских владара.
3. Србија поседује сат који је настао 200 година раније него у Швајцарској.
4. Прва кафана у Европи отворена је у Београду, 1522. године, а служила се само црна кафа.
5. Фудбалска репрезентација Југославије је на Прво светско првенство у фудбалу, које је било одржано у Уругвају 1930. године, путовала поштанским бродом пуних 18 дана.
6. Србија има пет националних паркова: Ђердап, Копоник, Шар-планину, Тару и Фрушку гору.
7. Делиблатска пешчара је највећа континентална пешчара у Европи.
8. Град Сјеница држи рекорд као најхладније насељено место у Европи са забележеном минималном температуром од чак -39 степени целзијуса.

ГОВОР

Говор је продуктивна језичка вештина која се може описати као кишобран који, осим чисто језичких аспеката, покрива и друге, нејезичке аспекте комуникације. Ефикасно говорење подразумева правилан избор и употребу језичких средстава (речи, израза, језичких структура) и правилан изговор (нагласак, ритам, интонацију). Међутим, једноставно изговарање речи није довољно да би се саговорници узајамно повезали и дали убедљиву слику о себи. Стога је важно обратити пажњу на говор тела и гестикулацију, који су саставни део усмене комуникације. Услови комуникације у учионици су углавном вештачки и зато је развијање вештине говора можда највећи изазов, и за ученике, и за наставнике. Како у вештачким условима развити спонтану усмену комуникацију која ће ученицима омогућити да ефикасно користе језик у свакодневним животним ситуацијама? Тешко, али није

немогуће. Постоји много различитих приступа у настави развијања говорних вештина. За који год да се одредимо, морамо омогућити ученицима да дођу до жељеног циља → да ефикасно комуницирају у свакодневним животним ситуацијама.

Стога, предлажемо да размислите о следећим препорукама:

1. Омогућите ученицима да што чешће изразе себе и поделе своје ставове, мисли и искуства са вршњацима.
2. Користите играње улога како бисте омогућили ученицима да истраже различите ситуације, које су релевантне за њих и које их се тичу.
3. Понудите различите врсте кратких презентација. Ово може подразумевати претходно истраживање и креирање мапа ума, графичких приказа, употребу дигиталних алата, драмске активности итд.
4. Подстакните ученике да пажљиво слушају једни друге. Када ученици говоре на часу, питајте остале шта мисле о томе, да ли се слажу, зашто се слажу / не слажу и слично.
5. Подучите ученике како да дају и примају повратне информације од вршњака. Реците им на шта да се фокусирају док слушају и како да дају конструктивне повратне информације. На пример, могу да истакну две јаке стране и једну слабу, и да потом дају предлог како би слаба страна могла да се дотера и унапреди.
6. Редовно увежбавајте са њима нагласак, ритам и интонацију. Укључите вежбе изговора дужих исказа, а не само изолованих речи.
7. Ученици радо учествују у спонтаној комуникацији са наставником и ту шансу никако не би требало пропустити. Можете их увек питати како су, како су провели данашње преподневне / поподневне часове, шта ће радити када оду кући и сл.

У овом поглављу, понудили смо активности које се могу применити у настави вештине говора, као и рубрике за оцењивање вештине говора.

Представи своју породицу

Циљ ове активности је представљање чланова праве или замишљене породице помоћу фотографија или цртежа. Згодна је за рад са децом млађег узраста (до 11 година). Потребно им је унапред рећи да донесу фотографије чланова породице или их нацртају. Проверите да ли ученици знају називе занимања који ће им бити потребни за представљање.

Формирајте парове и реците ученицима да једни другима представе све чланове породице тако што ће у највише три реченице рећи:

- ✓ сродство;
- ✓ име;

- ✓ године старости;
- ✓ занимање;
- ✓ омиљена активност у слободно време.

Напишите наведене захтеве на таблу и демонстрирајте језички модел са једним учеником:

Ово је моја сестра, Олга. Има 10 година и иде у школу. Воли да чита књиге у слободно време.

Пошто ученици увежбају представљање породице у пару, реците им да размене фотографије и прозовите неколико ученика да пред одељењем представе чланове породице свог пара:

Сада ћу вам представити (Мајину) породицу. Ово је њена сестра, Олга. Има 10 година. Воли да чита књиге у слободно време. Ово је Мајина мама, Ирина. Она има 35 година и по знаимању је лекар. Воли да шета у слободно време.

Усложњавањем наведених захтева, ову активност можете радити и са ученицима старијих узраста.

Помоћ у кући

Потребан материјал: по једна копија упитника за сваког ученика (у прилогу)

Ова активност подразумева мини истраживање и рад са подацима, као и вештину презентовања резултата истраживања.

Питајте ученике да ли помажу у кућним пословима и шта обично раде. Поделите им по један примерак упитника и реците им да га попуне тако што ће штиклирати одговарајућа поља. Пошто заврше, формирајте групе (по 4-5 ученика у свакој). Објасните (или демонстрирајте) да једни друге наизменично питају да ли икада раде наведене кућне послове и упишу почетно слово имена ученика у одговарајуће поље у табели.

Пошто заврше, прозовите представнице/ке група да саопште резултате истраживања тако што ће рећи ко колико често ради одређени кућни посао.

На пример: *Коста увек намешта кревет. Маша често намешта кревет. Маја и ја понекад намештамо кревет.*

Прилог:

Да ли икада...	увек	често	понекад	никада
намешташ кревет?				
сређујеш своју собу?				
поставиш сто за ручак?				
поспремиш сто после ручка?				
переш судове?				
износиш смеће?				
заливаш цвеће?				

Питања у упитнику могу обухватити различите теме, нпр. здрава исхрана (*Да ли икада пијеш млеко / једеш воће / једеш поврће / пијеш лимунаду?*), физичка активност (*Да ли икада идеш пешице у продавницу / возиш бицикл / радиш вежбе пре школе / активно учествујеш у спортским активностима?*).

Слажем се, не слажем се

Потребан материјал: по једна копија упитника за сваког ученика (**у прилогу**)

Циљ ове активности је изражавање слагања / неслагања и давање образложења.

Реците ученицима да сте недавно прочитали чланак у новинама о деци и да вас занима шта они мисле о датим предлозима. Поделите им по један примерак упитника, напишите на табли и објасните значење бројева 1-5:

5 = у потпуности се слажем, 4 = углавном се слажем 3 = делимично се слажем, 2 = углавном се не слажем,

1 = уопште се не слажем

Позовите ученике да свако за себе заокружи одговарајући број поред наведених тврдњи, а у складу са својим мишљењем. Пошто заврше, формирајте парове и објасните да једни другима кажу колико се слажу са наведеним тврдњама и дају кртакo образложење (нпр. *Уопште се не слажем да деца треба да имају домаћи задатак свакога дана, јер је деци потребно слободно време за игру.*). Након тога, прозовите неколико ученика да поделе са одељењем колико се слажу са датим тврдњама и искористите њихове одговоре за иницирање дискусије на нивоу одељења.

Прилог:

1. Деца би требало да иду на спавање најкасније у 22:00 часа.	5	4	3	2	1
2. Деца би требало да имају домаћи задатак свакога дана.	5	4	3	2	1
3. Деца би требало да раде све школске и домаће задатке на компјутеру.	5	4	3	2	1
4. Деца би требало да се баве физичким активностима свакога дана.	5	4	3	2	1
5. Деца би требало да проводе време у природи најмање једном недељно.	5	4	3	2	1
6. Деца би требало да помажу у кућним пословима свакога дана.	5	4	3	2	1

Шта би радије?

Циљ ове активности је размена мишљења и давање образложења.

Потребан материјал: изрезане картице са питањима (у прилогу)

Најавите тему тако што ћете рећи ученицима да ће имати прилику да размене мишљења о различитим питањима и темама. Поновите са њима језичке структуре које очекујете да употребе постављајући питања попут:

1. Да ли бисте радије одиграли неку друштвену игру уживо или четовали путем друштвених мрежа са пријатељима?

2. Да ли бисте више волели да живите у облацима или под водом?

Формирајте парове и сваком пару дајте по једну картицу са питањем. Позовите их да размене мишљења о датом питању и нагласите да морају да пруже одговарајуће образложење. Реците им да могу да усагласе своја мишљења, али да није неопходно. Пошто заврше, позовите их да поделе своја мишљења са осталима у одељењу (сваки пар наглас прочита питање и изнесе своје мишљење) и иницирајте дискусију → *да ли се слажу са датим мишљењем, зашто се слажу / не слажу, каква би била њихова одлука* и томе слично.

Прилог:

1. Да ли би више волела/о да будеш срећна/ан и сиромашна/ан или тужна/ан и богата/богата?
2. Да ли би више волела/о да будеш невидљива/невидљив или да умеш да читаш мисли?
3. Да ли би више волела/о да се нађеш на пустом острву сама/сам или са неким ко ти није драг?
5. Да ли би више волела/о да будеш слон или жирафа?
6. Да ли више волела/о да будеш цвет или дрво?
7. Да ли би више волела/о да будеш ронилац или астронаут?
8. Да ли би се радије одрекла/ао свог кућног љубимца или мобилног телефона?
8. Да ли би више волела/о да имаш краву или коња?
9. Да ли би више волела/о да имаш малу кућу и велики ауто или мали ауто и велику кућу?
10. Да ли би радије да све имаш или да све знаш?
11. Да ли би више волела/о да будеш најпопуларнија или најпапетнија особа?
12. Да ли би радије сурфовала/о по интернету или на океану?
13. Да ли би више волела/о да можеш да зауставиш време или да летиш?

14. Да ли би више волела/о да имаш једну жељу која може да ти се оствари одмах или три које могу да ти се остваре у наредне три године?

Играње улога

Потребан материјал: изрезане картице за играње улога (у прилогу)

Најавите ученицима да ће на данашњем часу развијати вештину говора помоћу технике *играње улога*. Објасните им да ће радити у пару и да ће добити картице са сценаријима на основу којих ће размењивати одређене информације, сучељавати мишљења и решавати проблеме.

Формирајте парове и сваком пару дајте по један сценарио за играње улога. Реците им да свако прочита свој сценарио, као и да не смеју једни другима да га покажу (особа А не сме да види сценарио особе Б и обрнуто).

Објасните им да креирају разговор и нагласите да је потребно да поштују правила учтиве комуникације. Дајте им довољно времена да се припреме и увежбају дијалог. Дозволите им да запишу тезе које ће им помоћи да што течније говоре. Пошто заврше, позовите парове да одглуме своје дијалоге пред одељењем и иницирајте дискусију после сваког дијалога постављајући питања попут:

1. Да ли је ово ситуација у којој се можете наћи у свакодневном животу?
2. Како вам се свиђа начин на који су разговарали? Да ли су били довољно учтиви?
3. Да ли бисте ви урадили нешто другачије? Зашто?

Као пратећу активност, можете да позовете ученике да у пару осмисле по један сценарио за играње улога и да га на истом или наредном часу размене са паром до себе и одглуме.

Прилог:

ПРОБЛЕМ С НЕСАНИЦОМ	
Особа А Примећујеш да је особа Б нерасположена и уморна. Питај је забринуто шта јој је. Пошто сазнаш више информација о разлозима таквог расположења, дај јој савет. Прихвати да јој помогнеш и покажи спремност да то одмах учиниш.	Особа Б Захвали се особи А на бризи и објасни да имаш проблем са спавањем ових дана. Забринут/а си јер су ти оцене у школи лоше. Уместо да спаваш, слушаш музику и шаљеш поруке пријатељима преко Вибера. Прихвати савет који ти нуди и затражи помоћ. На крају се захвали.
ХУМАНИТАРНА АКЦИЈА	
Особа А Желиш да се у твојој школи прикупи помоћ за бескућнике (одећа, обућа и сл.). Саопшти то особи Б и образложи. Саслушај њен предлог, учтиво га одби и понуди друго решење.	Особа Б Саслушај предлог особе А. Одреагуј на начин којим ћеш показати да не верујеш да је то могуће. Образложи своју неверицу и дај предлог. Саслушај затим предлог особе А и прихвати га.
КУПОВИНА	
Особа А Срећеш особу Б у продавници одеће. Она жели да купи комад одеће и тражи твоје мишљење. Ниси потпуно сигурна/ан да ће јој то лепо стајати. Предложи јој да купи нешто друго и много скупље од онога што жели.	Особа Б Налазиш се у продавници одеће и желиш да купиш нешто. Одлучи који комад одеће ће то бити и провери колико кошта. У продавници срећеш особу А и желиш да чујеш њено мишљење о твом избору. Саслушај и одби њен предлог јер ти се не свиђа цена.
ПРОМЕНА ЗАКАЗАНОГ ТЕРМИНА	

<p>Особа А Заказала/о си преглед код зубара за понедељак у 14:30. Позови га телефоном и кажи да ти тај термин не одговара и да би ти одговарао неки термин касније. Први термин који ти нуди ти и даље не одговара. Одговара ти неки још касније. Зубар ти коначно нуди термин који ти одговара. Прихвати и захвали се.</p>	<p>Особа Б Ти си зубар. Зове те пацијенткиња/пацијент која/и жели да промени заказани термин. Понуди јој/му нови термин који је сат времена касније. Пошто добијеш одговор, кажи јој/му да мораш да провериш слободне термине и понуди јој/му нови.</p>
---	---

Иди ми, дођи ми

Циљ ове активности је увежбавање исказивања изговора, извињења и образложења и реаговања на пружене изговоре, извињења и образложења.

Ставите испред табле три столице једну до друге, тако да изгледа као клупа на отвореном. Договорите се са ученицима да ли ће то бити клупа у парку, на обали реке или негде друго. Позовите једног ученика да седне на средњу столицу. Обратите се осталим ученицима и објасните да сада неко од њих треба да се придружи особи на клупи, да је поздрави, саопшти зашто јој се придружила и започне разговор. Када плеснете дланом о длан, у сцену улази трећа особа, обрати се особи која је ушла у сцену пре ње, поздрави је и објасни зашто је дошла, а особа која је била прва излази из сцене уз одговарајуће извињење и образложење. Активност се даље наставља тако што ученици улазе у сцену и излазе из сцене, водећи рачуна о томе да особа која је последња ушла остаје, а особа која је ушла пре ње излази.

Пошто сви ученици прођу кроз сцену, иницирајте кратку рефлексiju постављајући питања попут оних код играња улога.

Драга Савета

Циљ ове активности је увежбавање давања савета.

Ставите испред табле три столице једну до друге. Позовите три ученика да седну на њих. Обратите се свим ученицима и објасните да се налазе у саветовалишту за младе, а да су особе које седе на столицама саветници. Кажите им да сада имају прилику да изнесу проблем који их највише мучи, да ће добити три различита савета и да треба да одлуче који

ће прихватити уз одговарајуће образложење. Напомените им да могу да питају „за другарицу/друга”. Пљесните дланом о длан и започните активност. Пошто неколико ученика добије савет, зауставите активност, номинујте нове ученике да буду саветници и наставите активност. Наизменично заустављајте и настављајте све док сви не буду и у улози саветника, и у улози оних који траже савет.

Пошто завршите, иницирајте рефлексiju као у претходне две активности.

ОЦЕЊИВАЊЕ ВЕШТИНЕ ГОВОРА

У настави српског као страног језика, може се појавити дилема у вези са вредновањем вештине говора (што је веома чест случај у настави страних језика). Наставници се најчешће питају како да оцене вештину говора, а да оцена буде свеобухватна, да се уклопи у систем бројчаног оцењивања од 1 до 5 и да буде колико толико објективна. Неки од изазова са којима се сусрећу су следећи:

1. Да ли приоритет дати течности или тачности говора?
2. Како оценити јасноћу и концизност говора?
3. Како оценити нејезичке вештине (говор тела, израз лица, интеракцију са саговорницима)?
4. Како оценити труд и залагање?

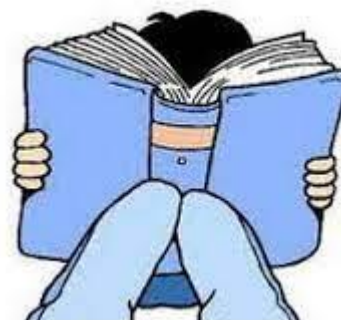
Сви ови изазови, с разлогом, муче практичаре, те смо покушали да направимо рубрике за оцењивање вештине говора, које радо делимо са вама и које ће вам можда олакшати оцењивање убудуће. Рубрике можете мењати и прилагођавати својим потребама, можете их допунити, а неке можете једноставно занемарити.

РУБРИКЕ	ДЕСКРИПТОРИ				
	5	4	3	2	1
Темпо говора	Говори нормалном брзином.	Углавном говори нормалном брзином.	Говори споро.	Говори сувише споро.	Говори споро, уз честе паузе.

Изговор	Изговор је у великој мери правилан.	Изговор је углавном правилан, уз минималне грешке које не утичу на разумевање поруке.	Прави грешке у изговору које понекад утичу на разумевање поруке.	Често прави грешке у изговору и оне утичу на разумевање поруке.	Грешке у изговору чине говор потпуно неразумљивим.
Тачност (лексика и граматика)	Грешке су ретке и порука се увек може разумети.	Прави грешке у говору, али се порука готово увек може разумети.	Поруку је понекад немогуће разумети због грешака које прави.	Прави велики број грешака које често утичу на разумевање поруке.	Прави озбиљне грешке које поруку чине готово неразумљивом.
Јасноћа (прецизност и логичност у изражавању)	У сваком тренутку говори прецизно и јасно.	Готово у сваком тренутку говори прецизно и јасно.	Углавном говори прецизно и јасно.	Ретко говори прецизно и јасан.	Говор је непрецизан и нејасан.
Труд	Изузетно се потрудила/о.	Потрудила/о се више од очекиваног.	Потрудила/о се мање од очекиваног.	Могла/ао је више да се потруди.	Недовољно се потрудила/о.

ЧИТАЊЕ

Читање је рецептивна језичка вештина која је од виталног значаја за развој способности течног усменог и писаног говора код ученика, не само када је реч о страном, већ и када је реч о матерњем језику. Ученике би требало оспособити да разумеју текстуалне материјале са којима ће се сусретати у свакодневном животу, укључујући упутства, меније, распореде, листе обавеза, веб странице, текстуалне поруке, различите врсте књижевних текстова, стручне текстове, блогове, новине, часописе итд. Читање помаже ученицима да богате речник, да виде различите граматичке структуре и тако

побољшају вештине говора и писања. Уопштено говорећи, постоје два различита, али веома комплементарна приступа настави читања - екстензивно и интензивно читање. Оба приступа су важна и корисна за побољшање ученичких продуктивних вештина. Екстензивно читање се једноставно може описати као читање из задовољства. Основни циљ овог приступа је јачање свеукупних језичких компетенција ученика. Стога, ученике треба подстицати да што више и што чешће читају на циљном језику, уз објашњење да није неопходно да разумеју сваку реч у тексту како би разумели поруке које писац жели да саопшти. С друге стране, интензивно читање дефинише се као читање ради разумевања детаља, односно издвајања кључних информација из текста. То је приступ у ком ученици пажљиво и фокусирано читају краће текстове или делове дужег текста како би могли да разумеју њихове специфичности и/или уоче одређене граматичке структуре и синтаксичка правила.

У настави страних језика, најчешће се примењује интензивно читање. Ипак, комбинација екстензивног и интензивног читања трасира најбољи пут ка ефикасном овладавању вештином читања, а самим тим и вештинама говора и писања. У том смислу, важно је да код ученика развијамо одређене, кључне вештине без којих се право читање, које се не своди на просто декодирање речи, не може догодити.

Како би се одређени текст што боље разумео, важно је сместити његов садржај у одговарајући временски и просторни контекст. Приликом читања, ученици би требало да буду у стању да идентификују када је нешто написано, где се нешто дешава и којој читалачкој публици је намењен. Дobar контекст омогућава ученицима и да разумеју одређене језичке садржаје - да открију значења непознатих речи или нових граматичких структура, на пример.

Као и код вештине слушања, и код вештине читања важно је развијати различите стратегије читања: читање ради разумевања општих информација, односно суштине текста и читање ради разумевања детаља. Стога их је важно паралелно развијати и увежбавати.

Скенирање текста, је драгоценa стратегија када је потребно на брзину пронаћи кључне информације у ценовницима, реду вожње, филмском или позоришном репертоару, итд. Ова вештина развија се тако што се од ученика затражи да током првог, брзог читања издвоје (подвуку, обоје маркером...) кључне детаље /информације. **Прелетање** је слична стратегија брзог читања која помаже ученицима да на брзину схвате суштину или општи смисао текста.

Добра припрема ученика за читање текста је неизоставни део у настави читања, јер мотивише ученике да читају и помаже им да боље разумеју оно што читају. У том смислу, можете применити различите технике рада - да их усмерите на наслове, цитате, слике, истакнуте речи и затражите да утврде, погоде или предвиде врсту текста који ће читати, тему, садржај, ко су могући главни јунаци и слично. Можете им, као увод у читање, пустити

одговарајућу музичку нумеру која је садржајно или на неки други начин повезана са текстом који ће читати. Можете их питати шта знају о датој теми. Активирање ученичких општих и језичких предзнања (речи, фраза и израза које знају и разумеју) нешто је без чега се учење не догађа.

Активности током и након читања текста требало би да буду пажљиво осмишљени и усмерени, пре свега, на разумевање текста. Провера разумевања може се урадити на различите начине - кроз питања и одговоре, што је најчешћи случај, затим кроз исправљање грешака, сажимање текста, мапе ума, визуализацију, драмске активности, илустровање итд.

Како би вам ово о чему смо до сада писали било јасније, приказали смо неколико практичних активности које, уз одговарајућа прилагођавања, можете радити на часу.

Прочитај и изведи

За ову активност није потребан никакав материјал, а усмерена је на разумевање изолованих реченица и увежбавање потврдног облика презенте.

Напишите на табли реченице попут:

1. Он шета пса.
2. Она једе шпагете.
3. Он купа великог љутитог пса.
4. Они чисте лишће по ветровитом дану.
5. Она жури у школу.
6. Он куца поруку на телефону.
7. Они пију воду из потока.

Поделите ученике у групе и затражите да наизменично изаберу и помоћу пантомиме прикажу једну реченицу са табле, а да остали покушају да погоде која је то реченица.

Обавештења на јавном месту

Потребан материјал: по један примерак задатака за сваког ученика (у прилогу)

Ова активност би требало да следи након обраде и утврђивања лексике која се односи на јавна места, као и на језичке структуре које се односе на исказивање обавештења. Може да се ради као тест, а може и као активност увежбавања обрађених

језичких садржаја на часу. Уколико је радите као увежбавање језичких садржаја на часу, поступак је следећи:

- најавите активност и поделите ученицима по један примерак задатка (**прилог**), прочитајте наглас налог и пример у задатку, и проверите да ли је свима јасно шта треба да ураде;
- позовите их да ураде задатак индивидуално и упореде решења у пару;
- урадите проверу са целим одељењем;
- анализирајте грешке (без именована ученика/ца) и пружите додатна објашњења;
- као пратећу активност, затражите да у групама осмисле и напишу још једно обавештење за свако наведено место.

Прилог

Повежи обавештења 1-4 са местима А-Е на којима се могу видети.

0. је пример. (Два места су вишак.)

0. Старији од 12 година плаћају пуну цену карте. Е)

1. Књиге се морају вратити на време. _____

2. Забрањено је хранити животиње. _____

3. Проверите антивирус програм. _____

4. Обавезно ношење купаћег костима. _____

А) У књижари.

Б) У чекаоници у дому здрвља.

В) У зоолошком врту.

Г) У библиотеци.

Д) На базену.

Ђ) На екрану рачунара.

Е) На аутобуској станици.

Разговор у ресторану

Потребан материјал: по један примерак задатака за сваког ученика (**у прилогу**).

Ова активност подразумева разумевање дијалога између конобара и госта. Као и претходна, може да се ради као тест, а може и као увежбавање обрађене језичке грађе. Уколико је радите као увежбавање језичке грађе коју сте обрађивали на неком од претходних часова, поступак је следећи:

- најавите активност, објасните контекст и поделите ученицима по један примерак задатка (**прилог**)
- прочитајте наглас налог и пример у задатку, и проверите да ли је свима јасно шта

треба да ураде;

- позовите ученике да ураде задатак индивидуално и упореде решења у пару;
- урадите проверу са целим одељењем;
- пошто завршите, позовите ученике да увежбају и одглуме дијалог у пару, уз напомену да слободно могу да прошире дијалог и додају своје реченице.

Прилог

Уреди разговор између конобара и госта у ресторану. Шта гост каже конобару? За питања 1-6 изабери тачан одговор А-Г. Један одговор је вишак. 0. је пример.

К = конобар   Г = гост

0. К: Добар дан. Ж.

1. К: Добродопли у наш ресторан. _____
2. К: Изволите мени. _____
3. К: Да ли сте за неко пиће? _____
4. К: Изволите сок од поморанце. Да ли сте за неки од наших специјалитета? _____
5. К: Желите ли тартар сос уз то? _____
6. К: Неку салату, можда? _____

А Г: Може један сок од поморанце.

Б Г: Да, зелену салату молим.

В Г: Не, хвала.

Г Г: Боље вас нашао.

Д Г: Хвала на соку.

Ђ Г: Хвала.

Е Г: Да, може карађорђева шницла.

Ж Г: Добар дан.

Раздвоји приче

Потребан материјал: по једна копија текста за сваког ученика (у прилогу)

Урадите са ученицима припрему за читање на следећи начин:

1. Напишите на табли имена ликова из текстова (*Аћим, Анђа, Анка*), реците им да ће читати две приче спојене у један текст и затражите да предвиде која су два лика у једној причи заједно.
2. Напишите на табли речи *злато, баишта, књига, лопов* и позовите ученике да покушају да погоде које се две речи односе на једну, а које две на другу причу.

Напомена: Инсистирајте да ученици сваки пут образложе своје одговоре и немојте им

откривати да ли су тачни.

Поделите ученицима по један примерак приче (**прилог**) и објасните да прво свако за себе раздвоји текст у две посебне приче (напоменувши им да их запишу у свеске) и да, пошто заврше, упореде решења у пару. Урадите проверу са целим одељењем. Након провере, позовите ученике да дају наслов добијеним причама и доврше их у пару.

Прилог

Некада давно, живела је девојка по имену Анђа у планинама Србије. Анка је била лопов. Кућа њене породице имала је велику башту. Понекад су Анђа и њене пријатељице тамо садиле цвеће. Аћим је такође био лопов. У башти је било прелепог дрвећа, али једно је било Анђино посебно дрво. Једнога дана Аћим је видео неке слике у новинама. „У једној од просторија велике куће на брду има злата“, рекао је Аћим. „Хајдемо сутра увече у ту кућу. Хајде да украдемо злато!“ „Добра идеја!“, рекла је Анка, „Бићемо богати!“

Глуви телефони

Потребан материјал: слика (**прилог 1**), по једна копија текста за сваки тим (**прилог 2**), по један комплет изрезаних картица са реченицама за сваки тим (**прилог 3**), по једна копија текста за сваког ученика (**прилог 4**)

Циљ приказане активности је увежбавање трећег лица једнине и множине перфекта мушког и женског рода.

Урадите са ученицима припрему за читање на следећи начин:

Ставите на слајд слику (**прилог 1**) и постављајте ученицима питања помоћу којих ћете их увести у причу (нпр. *Ко су главни јунаци приче? Где живи принцеза? Да ли је кула светла? Шта мислите, ко прво долази у кулу, вештица или принц? Шта ради принц? Да ли принц има сабљу? Шта мислите, шта ће урадити том сабљом?*)

Формирајте два или три тима у зависности од броја ђака и реците им да стану један иза другог (да формирају колону). Ставите по једну клупу на чело и зачеље колоне. На клупу на челу колоне ставите копију текста (**прилог 2**), а на клупу на зачељу разбацајте изрезане картице приче (**прилог 3**).

Објасните **правила игре**:

Онај ко је на челу колоне чита прву реченицу текста у себи, окрене се, шапне је другу или другарици иза себе, и тако редом до краја колоне. Последњи у колони издваја картицу са реченицом коју је чуо, ставља је са стране, долази на чело колоне и поступак се понавља све док се не прочитају и не поређају све реченице из приче. Картице са реченицама ређају се једна испод друге (на клупи на зачељу колоне).

Напомена: На крају игре обавезно треба проверити да ли су тимови исправно поређали реченице.

Након провере, реците ученицима да се врате на своја места, поделите им по један примерак измењене приче (**прилог 4**) и затражите да свако за себе врати причу у оригиналну верзију. Пошто заврше, реците им да упореде решења у пару и урадите проверу.

Напомена: Тимови могу и да се такмиче у брзини и тачности ређања реченица - тим који први тачно реши задатак је победник.

Ову активност је могуће адаптирати и радити са било којом врстом текста (новински чланак, стручни текст, упутство за употребу неког апарата и слично). Избор и тежина текста зависиће од узраста и нивоа знања ученика.

Прилог 1

Прилог 2

Била једном једна лепа принцеза. Живела је у високој мрачној кули. Једнога дана, зла вештица бацила је чини.

Принцеза је заспала и спавала сто година. Око куле је расла велика шума са веома високим дрвећем. Једнога јутра, туда је пројахао лепо принц. Сабљом је посекао дрвеће. Попео се на кулу, пољубио принцезу и она се пробудила. Узео је за руку и одвео у свој прелепи замак. Принц и принцеза живели су срећно до краја живота.

Прилог 3

Била једном једна лепа принцеза.
Живела је у високој мрачној кули.
Једнога дана, зла вештица је бацила чини.
Принцеза је заспала и спавала сто година.
Око куле је расла велика шума са веома високим дрвећем.
Једнога јутра туда је пројахао лепо принц.
Сабљом је посекао дрвеће.
Попео се на кулу, пољубио принцезу и она се пробудила
Узео је за руку и одвео у свој прелепи замак.
Принц и принцеза живели су срећно до краја живота.

Прилог 4

Био једном један лепо принц. Живео је у високом мрачном замку. Једнога дана, зла принцеза бацила је чини. Принц је заспао и спавао сто година. Око замка је расла велика шума са веома високим дрвећем. Једнога јутра туда је пројохала лепа вештица. Сабљом је посекала дрвеће. Попела се на кулу, пољубила принца и он се пробудио. Узела га је за руку и одвела у свој прелепи замак. Принц и вештица живели су срећно до краја живота.

Избаци уљеза

Ова техника је добра за проверу разумевања суштине текста. Припремите ученицима кратке текстове и у сваки убаците по једну реченицу која се по смислу не уклапа у контекст. Пошто ученици открију уљеза у тексту, затражите да образложе зашто је та реченица уљез.

Примери текстова:

У сваком од наведених текстова једна реченица је уљез. Прочитај текстове и подвуци реченице које су вишак.

1. Још једна необична ствар код Милутина је његова филозофија исхране. Он верује да не постоји храна за доручак, храна за ручак или храна за вечеру. Он ће, на пример, јести сендвиче са туњевином за доручак ако му се то једе. За ручак че појести палачинке. Често иде у биоскоп у пицама пре вечере. Пре спавања, можда ће појести велику порцију ћевапа.

2. Драгица је стратствени колекционар разлитих предмета. Има велику колекцију поштанских марака. Њена колекција грицкалица за сечење ноктију на ногама тема је многих дискусија. Колекција врећица за вакумирање хране, која украшава зидове њене спаваће собе, је јединствена. Драгица воли да усиса кућу и тако изненади своје родитеље. Има колекцију камења, стрипова, па чак и колекцију половних спајалица.

3. Драги Дејане,

Надам се да си добро. Како ти иде у школи? Како су ти родитељи? Имаш ли много нових пријатеља? Ја имам нови бицикл. Да ли је твоја нова кућа лепа као стара? Да ли си још увек тужан због селидбе? И наравно, волела бих да знам да ли ти барем мало недостајем.

4. Издајем намештен, трособан стан у Ћирпановој улици. Одлична локација, у близини Футошке пијаце. Лифт, тераса. Стан се састоји од велике трпезарије, одвојене дневне и спаваће собе, одвојене кухиње, једног купатила, терасе и оставе која се налази на тераси. Ради се о стану који је наслеђен. У цену је урачуната и употреба гараже која се налази испод нивоа зграде.

Додај реченицу

И ова техника, као и претходна, добра је за проверу разумевања суштине текста. Припремите ученицима кратке текстове и испод сваког понудите две реченице од којих једну треба да убаце на линију у тексту.

Која од две реченице које следе иза сваког пасуса припада том пасусу?

1. Иван је јак и здрав трогодишњи дечак који је веома добар у спорту. Трчи брже од већине деце која су дупло старија од њега. Са лакоћом баца и хвата кошаркашку лопту. Сјајно игра

тенис. _____

- а. Уме чак да вози скејт на једној ноzi.
- б. Уме чак да чита књиге за много старију децу.

2. Да, признајем, ја сам зависник од слаткиша! Не могу да прођем поред Swiss Lion-а или неке продавнице слаткиша, а да не купим нешто. Фрижидер ми је пун слаткиша.

- _____
- а. Веома сам несрећан када не могу да их једем!
  - б. Компанија Swiss Lion би требало да ме стави на свој рекламни постер!

3. Пингвин је једна од птица која не лети. Његова „крила“ су пераја која га носе кроз воду уместо кроз ваздух. _____

- а. Пливање је пингвинова верзија лета.
- б. Ној није ништа бољи у летењу од пингвина.

Српски као страни језик кроз друге предмете: Класификација кичмењака - Жива мапа ума

За ову активност, понудили смо вам читање стручног текста, кроз корелацију са биологијом. У припреми за час коју можете преузети [овде](#), описан је детаљан сценарио за реализацију часа.

Српски као страни
језик.pdf

ПИСАЊЕ

Писање је, поред усменог говора, један од најстаријих облика комуникације на свету који и данас постоји. Иако готово да више не пишемо писма и разгледнице, нашу свакодневну комуникацију увек прати неки облик писања, било да се ради о текстуалним порукама, дневним имејловима или објавама на друштвеним мрежама. Вештина писања може се дефинисати као способност преношења / саопштавања поруке у писаној форми, помоћу одговарајуће лексике, граматике, конструкције реченица и других елемената. Способност писане комуникације неопходна је за свакодневни живот и подразумева најразличитије мисаоне процесе.

Зашто је важно подучавати вештине писања у школи?

Писање помаже ученицима да науче структуру реченице, односно како језик функционише. Омогућава им да развију вештине креативног и критичког мишљења. Ученици активирају машту и друге мисаоне процесе и из различитих перспектива реагују на одређене поруке из свог ужег и ширег окружења. Развијање основних вештина писања помаже ученицима да богате вокабулар и усаврше реченичне конструкције. Ученици уче правилно да пишу речи, повезују речи у реченице и на крају реченице у једноставније или сложеније текстове, помоћу којих саопштавају одређене идеје. Подучавањем писања различитих врста текстова, код ученика развијамо способност да исправно бирају лексику и реченичне конструкције у складу са врстом текста који пишу. Рецимо, ученици ће користити одређене речи и реченичне конструкције приликом писања рецепта, које неће користити приликом писања имејла.

Како развијати вештину писања код ученика?

Подстичите их да што више читају. Што више читају, биће више изложени новим језичким садржајима. Једном када усвоје реч или реченичну конструкцију рецептивно, лакше ће је употребити продуктивно.

Припремите их за писање и омогућите им да прикупе одговарајуће информације. Помозите им да почну. Постављајте питања која подстичу мишљење (Шта? Како? Где? Зашто? Са ким?). Подстакните их да ставе све идеје на папир пре него што их сложе у текст. Омогућите им проток језика и мисли (*олуја идеја* техника је савршена за ову фазу), преуређивање текста и исправљање грешака. Ученици треба да схвате да савршена реченица не долази тек тако, ниоткуда, већ се развија кроз сам процес писања, прегледања и ревидирања текстова.

Подстичите креативно писање код куће и у школи. Када ученици науче добро да пишу, они не само да развијају своје академске вештине, већ отварају и нове начине за самоизражавање. Креативно писање позитивно утиче на мотивацију ученика. Писање им није само средство за учење и излагање знања у школи, већ је начин да пренесу своје мисли и ставове.

И, наравно, дајте им до знања зашто и коме пишу, односно ко ће бити њихова читалачка публика.

У наставку овог поглавља, приказали смо вам неколико (кооперативних) техника и стратегија развијања вештине писања које можете да примените у својој наставној пракси.

Представи се

Потребан материјал: по једна копија листе за писање речи (**прилог 1**) и по једна копија текста са нумерисаним линијама за сваког ученика (**прилог 2**)

1. Објаните ученицима да ће се мало забавити и увежбавати писмено представљање себе на друштвеним мрежама. Поделите им по један примерак листе за писање речи (**прилог 1**) и затражите да свако за себе напише тражене речи, нагласивши им да бројеве морају да напишу речима. Немојте им давати никаква упутства о томе зашто пишу дате речи, јер активност треба да буде што занимљивија.

2. Пошто заврше, поделите им по један примерак текста са нумерисаним линијама (**прилог 2**) и позовите их да на њих упишу речи које су написали у претходном кораку, тако што ће на линију (1) уписати реч под редним бојем 1. на линију (2) реч под редним бојем 2. и тако редом до краја.

3. Прозовите неколико ученика да наглас прочитају своје текстове, који ће највероватније бити забавни и смешни, нарочито у деловима који се односе на број сестара и браће, затим на животиње које су им кућни љубимци и на називе занимања.

4. Позовите ученике да напишу кратак текст о себи, пратећи модел текста који су добили у кораку 2, као и да размисле на којој друштвеној мрежи би га објавили и зашто.

5. Прозовите неколико ученика да наглас прочитају своје текстове и кажу на којој друштвеној мрежи би га објавили и зашто.

Прилог 1

Напиши на линије тражене речи.

1. Једно име: _____

2. Један број: _____

3. Назив једне државе: _____

4. Један број већи од 5: _____

5. Један број мањи од 5: _____

6. Назив једне животиње: _____

7. Једно име: _____

8. Назив једног спорта или неке друге активности у слободно време: _____

9. Назив једног занимања: _____

Прилог 2

Драги пријатељи, Зовем се (1) _____, имам (2) _____ година и потичем из (3) _____. Имам (4) _____ сестара и (5) _____ брата. Имам и кућног љубимца. Та животиња је (6) _____ и зове се (7) _____. Обожавам (8) _____. Желим да будем (9) _____ када порастем.
--

Ланчана прича

Потребан материјал: по један лист папира за сваког ученика

Најавите ученицима да ће писати ланчане приче које ће бити изложене у учионици или холу школе.

1. Формирајте веће групе ученика (8-10 у свакој). Поделите ученицима по један лист папира и реците им да напишу своје име и презиме у горњем левом углу. Издиктирајте им прву реченицу, која ће бити почетак приче (нпр. *Била је недеља и сви смо били на реци.*), затим им реците да додају једну своју реченицу којом ће се надовезати на вашу. На знак *сад* (који ви изговарате), прослеђују свој папир особи са своје десне стране, која треба да допише нову реченицу којом ће се надовезати на претходне две. Активност се даље наставља на исти начин све док сваки члан групе не добије лист папира са својим именом назад. Важно је да напоменете да сви морају да прочитају претходно написане реченице како би се логично надовезали својом.

2. Позовите неколико ученика да наглас прочитају своје приче и иницирајте дискусију о свакој. Реците им да код куће препишу и илуструју приче и на следећем часу их изложите у учионици или холу школе.

Алтернативно, уколико имате ученике који воле да глуме, затражите да драматизују причу и изведу скеч или мини позоришну представу.

Реконструкција догађаја – писање вести

Ово је једна од кооперативних техника рада позната под називом *индивидуалне експертске улоге*.

Потребан материјал: по један комплет изрезаних слика за сваку групу (у прилогу)

1. Реците ученицима да су они млади новинари који пишу за један дечји лист (можете и да му дате назив) и да треба да напишу вест о догађају у улици у којој станују. Објасните им на која питања морају да одговоре како би вест била ваљана (најбоље је да их напишете на табли) и проверите да ли им је позната лексика коју треба да употребе (нпр. клизав, пепео, оклизнути се).

2. Формирајте групе тако да у свакој буде по четири ученика. Дајте сваком ученику у групи по једну слику (**из прилога**) водећи рачуна о томе да је остали не виде. Дајте им 5 минута да свако проучи своју слику и у тезама напише шта види, скренувши им пажњу на то да остали чланови групе не смеју да виде њихову слику, као ни тезе које пишу.

3. Пошто време истекне, покупите слике и реците ученицима да укрсте своје тезе и напишу вест на нивоу групе. Подсетите их на питања на која треба да одговоре.

4. Позовите представнике група да наглас прочитају вест коју су написали и иницирајте дискусију.

Напомена: Постоје најмање два решења за хронологију догађаја и прихватите свако које је хронолошки логично. То је одлична полазна тачка за дискусију о томе колико различито представљамо неке догађаје у зависности од личне перцепције. Ово спада у домен медијске писмености и подстиче критичко мишљење.

Прилог⁸

⁸ Сlike преузете из часописа *Школарка*, Дидактичко средство- приручник за реализацију наставних садржаја, Нова школа, 2008.

Описивање људи

1. Позовите ученике да индивидуално размисле о некој особи из свог окружења (пријатељ, момак, девојка, члан породице...) и напишу пет реченица о тој особи. Можете да подстакнете њихово размишљање тако што ћете усмено изговорити следећа или слична питања:

1. Како се зове?
2. Да ли је висока / висок?
3. Коју боју косе има?
4. Какве боје су јој / му очи?
5. Какву одећу носи?
6. Каква је особа?

2. Пошто напишу првих пет реченица, прочитајте наглас наведени текст као пример. Објасните им контекст.

Кажите, на пример, да ћете им прочитати текст у којем је Ивана описала свог најбољег друга.

Текст:

Мој најбољи друг Бојан је висок, има кратку, светлу, ковџаву косу и плаве очи. На себи, као и обично, има спортску одећу: тамноплави дукс, фармерке и светло плаве патике.

Он је једна весела особа. Забаван је, али када је то потребно, уме да буде и озбиљан. Сви га волимо зато што је добар пријатељ и свима помаже.

3. Нацртајте на табли приказану табелу, позовите ученике да је прецртају и за сваку категорију наброје што више речи из текста који сте им прочитали. Уписујте речи у одговарајућу колону.

Изглед	Одећа	Личне особине

4. Формирајте групе од по четири ученика и позовите их да наизменично читају реченице из текста који су написали у кораку 1 и допуне табелу речима из својих текстова. По потреби им помозите.

5. Затражите од представника група да наглас прочитају речи којима су допунили табелу и допишите их у табелу на табли. По потреби објасните правописне или неке друге специфичности или скрените пажњу на све што мислите да је вашим ученицима потребно.

6. Расформирајте групе и формирајте парове. Кажите ученицима да размене текстове које су написали у кораку 1, узајамно коригују грешке и напишу нови текст. Обилазите их док раде и по потреби помозите.

7. На крају можете да покупите радове ученика и вреднујете, а можете и да их позовете да их прочитају наглас.

Моје детињство

Ова техника се мора реализовати у два школска часа.

Први час (припрема за писање и прикупљање информација)

Потребан материјал: по једна копија табеле са ставкама за аутобиографију за сваког ученика (**прилог 1**), по једна копија табеле за прикупљање информација (**прилог 2**)

1. Затражите од ученика да у пару размене своја најранија сећања. Пре тога, можете да наведете своја као пример. Пошто заврше, позовите их да усмено поделе своја сећања са осталима у одељењу или још боље, да поделе сећања ученика са којим су радили у пару.

2. Поделите ученицима по један примерак табеле са ставкама за аутобиографију (**прилог 1**), објасните им шта је аутобиографија и затражите да индивидуално штиклирају ставке у табели које желе да ставе у своју аутобиографију, нагласивши им да могу да додају још две.

3. Формирајте парове и одредите им десетак минута да упореде и прокоментаришу ставке које су штиклирали у табели, као и да једни другима укратко кажу нешто о изабраним ставкама (нпр. зашто су им изабране играчке драге, када и како су их добили / купили, како су се осећали и сл.).

4. Позовите ученике да усмено поделе са осталима у одељењу изабране ставке и укратко кажу о свакој по нешто. Питајте их од кога могу да сазнају информације о свом детињству, поентирајући важност познавања породичне историје, ма каква она била.

5. Поделите ученицима по један примерак табеле за прикупљање информација (**прилог 2**) и формирајте мање групе. Објасните им чему табела служи и затражите да на нивоу групе осмисле и у прву колону запишу питања која би могли да поставе члановима своје уже и шире породице, а да у остале четири колоне штиклирају чланове породице којима би поставили дата питања.

6. Иницирајте извештавање група. Позовите представнике да наглас прочитају питања која су осмислили, водећи рачуна о томе да не понове питања која су већ поменута. Пишите их на табли и затражите да остали допуне своје табеле питањима која се не налазе на њиховој првобитној листи.

7. Задајте ученицима домаћи задатак. Потребно је да од својих укућана или чланова шире породице прикупе и запишу информације на основу питања у табели.

Други час (писање текста)

1. Позовите ученике да индивидуално напишу текст на основу информација које су прикупили код куће и напомените да оставе ширу маргину са десне стране.

2. Формирајте парове и позовите ученике да размене текстове. Реците им да замисле да су уредници у редакцији издавачке куће која, између осталог, објављује аутобиографске текстове и да је њихов задатак сада да прочитају текст ученика који је њихов пар и на маргини писмено сугеришу измене које се односе на правопис, граматику, избор лексике и

реченичне конструкције. По потреби им помозите.

3. Пошто заврше, кажите им да једни другима врате текст и поново га напишу, узимајући у обзир сугестије ученика који је њихов пар. Обилазите их док раде и по потреби интервенишите.

4. Прозовите неколико ученика да наглас прочитају свој рад и иницирајте дискусију на нивоу одељења. Алтернетивно, покуните радове, прегледајте их и напишите повратну информацију.

Прилог 1

Штиклирај ставке које желиш да унесеш у своју аутобиографију. Можеш да додаш још две ставке које нису на листи.
1. Моја породица 2. Где сам рођен/а 3. Мој дом 4. Моје играчке 5. Моји рођаци 6. Незаборавни дан 7. Дан када сам се преселила/о

Прилог 2

Шта можеш да ми кажеш о...?	Бака и дека	Родитељи	Браћа и сестре родитеља	Старије/и сестре/браћа

--	--	--	--	--

РУБРИКЕ ЗА ОЦЕЊИВАЊЕ ПИСАЊА

Као и код вештине усменог говора, у настави српског као страног језика, постоје изазови када је у питању вредновање/оцењивање писаног говора. У жељи да вам у том смислу помогнемо и олакшамо посао, предлажемо рубрике за вредновање/оцењивање, које можете мењати и прилагођавати својим потребама.

Рубрике	Дескриптори				
	5	4	3	2	1
Одговор на задатак	Јасно је одговорила/о на све захтеве.	Одговорила/о је на све захтеве, мање више јасно.	Није одговорила/о на 1 захтев.	Одговорила/о је на половину захтева.	Одговорила/о је на један захтев.
Вокабулар	Користи одговарајући вокабулар који је богат.	Углавном користи одговарајући вокабулар који је солидно богат.	Повремено користи речи које ремете разумевање порука.	Поруке се теже разумеју због честе употребе неадекватног вокабулара.	Изузетно сиромашан вокабулар који доводи до неразумевња порука.
Граматика и правопис	Конструише реченице са спорадичним граматичким и правописним грешкама.	Конструише реченице са граматичким и правописним грешкама које не ремете разумевање порука.	Граматичке и правописне грешке утичу на разумевање порука, али је могуће разумети већину.	Разумевање порука је отежано због честих граматичких и правописних грешака.	Поруке је немогуће разумети због граматичких и правописних грешака.

Организација текста	Текст је кохерентан.	Показује мање потешкоће у организацији текста.	Организација текста збуњује читаоца.	Организација текста у великој мери збуњује читаоца.	Организација текста је у потпуности некохерентна.
Садржај и начин представљања	Садржај је богат и одлично представљен.	Садржај је прилично богат и веома добро представљен.	Садржај је на солидном нивоу и представљен на задовољавајући начин.	Садржај је сиромашан и представљен на делимично задовољавајући начин.	Садржај је у потпуности неодговарајући.

Како би разумевање рубрика било лакше, наведен је задатак који је требало да напишу ђаци 6. разреда, као и текст који је написала ученица Сара. **Покушајте да га оцените користећи наведене рубрике, а затим упоредите своју оцену са оценом коју је добила од своје наставнице, а коју ћете сазнати пошто решите математичке задатке испод Сариног текста.**

Задатак:

Била/о си код пријатељице/пријатеља јуче и остала ти је торбица код ње/његу. Напиши јој/му имејл у коме треба да кажеш:

- да ти је било лепо код ње/његу јуче, али да си заборавила/о своју торбицу код ње/његу;
- које је боје и величине торбица + неки детаљ на њој;
- шта има у торбици;
- где мислиш да си је оставила/о.

Одговор на задатак

Драга Сара,

Јуче нам био много лепо на твој рођендан. Хвала ти. Извини што пишем, али код тебе је остао мој мала плава торба са црвени каиш и златна шнала. У њему је моја аутобуска карта и новчаник. Мислим да сам ставила торба испод сто у дневна соба. Молим те погледај па ми јави када могу да диђем по торба. Вероватно сам тамо заборавила.

Воли те Олга

Оцене које је Олга добила по рубрикама:

Одговор на задатак: Оцена је квадратни корен из 25.

Вокабулар: Оцена је количник бројева 125 и 25.

Граматика и правопис: Оцена је број који се добија када се производ бројева 7 и 8 подели са 14.

Организација текста: Оцена је иста коју је добила за претходну рубрику.

Садржај и начин представљања: Оцена је кубни корен из 64.

Којом бисте укупном оценом оценили Сарин рад?

ЗНАЧАЈ ЛЕКСИКЕ У НАСТАВИ (СРПСКОГ КАО) СТРАНОГ ЈЕЗИКА

У настави страног језика процес учења и усвајања речничког фонда почиње од коректног изговора појединачних гласова, у чему је сваки језик специфичан, а његов фонетски систем мање или више савладљив у зависности од говорног подручја из кога потиче страни полазник. На коректности изговора потребно је инсистирати управо из разлога фонетске опозиције, која утиче на правилност и прецизност исказа (*баба/буба, болети/волети, плав/прав, кућа/куче* итд.).

Међутим, одмах након усвајања фонетског система, или паралелно са њим, потребно је почети са усвајањем основних, најнеопходнијих речи, које ће послужити као средство идентификације и најелементарније комуникације, али и као полазна основа за даље богаћење речника и језичког израза.

Из чињенице да лексика представља основу језичке структуре, произилази и њен примат у односу на све друге језичке системе. Лексика је основно средство за успостављање комуникације и језичко исказивање, за разлику од свих других језичких система који утичу на правилност или стил језичког израза. Овакво указивање на значај лексике често има једнодимензионалну представу о речнику са изолованим лексичким јединицама, свака са својим семантичким садржајем, које је довољно научити напамет и сматрати да је тиме завршен процес учења, при чему се потпуно занемарују творбена, функционална и валентна својства лексике. Поред тога, за разлику од свих других језичких система који имају прилично ограничене могућности употребе тиме што су условљене егзактним језичким правилима, лексички корпус представља обиље јединица различитих семантичких вредности са безбројним могућностима комбинација, из чега произилазе и нова значења. Иако већина речи има свој семантички садржај, врло мало је њих које се оставрују саме као изоловани систем словних карактера. Њихова потпуна и прецизна семантичка реализација могућа је тек у контексту са дугим лексичким јединицама, када се остварују бројни међулексички одоси.

Узимајући у обзир комплексност лексике, у систему глотодидактике се намеће потреба да се овом проблему приступа кроз призму бројних лексичких аспеката, а један од најважнијих јесте избор лексике и њена контекстуализација. Бројни су критеријуми који утичу на избор лексике, а могу бити лингвистички (фреквентност, тематизација, дисперзија, расположивост, семантичка покривеност, научивост итд.) или нелингвистички (циљеви и потребе корисника, узраст корисника, образовни профил, језичко порекло, хомогеност/хетерогеност групе, наставни програм итд.).

Селекција лексике је, међутим, у великој мери одређена наставним материјалима који се користе у наставном процесу. С обзиром на то да наставни материјали за српски као страни језик треба у својим садржајима да имају тематске јединице које су одређене европским референтним оквиром, избор лексике је прилично усмерен, али не и стриктно одређен.

Управо ту се ствара простор за индивидуализацију у избору лексике, или способност наставника да изабере вредности потребне циљној групи ученика.

Наравно, немогуће је створити радни материјал који ће покрити све семантичке садржаје потребне појединцу одговарајућег нивоа знања, јер их сваки страни ученик носи у свом културном миљеу, у свом матерњем језику. Намеће се питање како у једном ограниченом оквиру као што је наставни процес захватити сву ону лексику која је потребна ученицима различитог узраста, нивоа знања, језичког, културног и социјалног порекла.

Лексика, поред тога што има доминантан положај у процесу учења (српског као) страног језика, често бива изабрана без задовољења основних критеријума потребности. Један од начина да се ово пренебрегне јесте активна настава која је заснована на аспектима селекције, контекстуализације и функционалности лексике. На овај начин се у потпуности задовољава потреба ученика да семантичке вредности које исказују на матерњем језику искажу и на српском не правећи, при том, типичне грешке и постижући пуну семантичку прецизност у изражавању.

ТЕМАТИЗАЦИЈА ЛЕКСИКЕ

Избор тематских области условљен је многобројним факторима који су, приближно, компатибилни у свим страним језицима на нивоу лексичко-семантичких вредности. Приликом избора тема унутар којих ће се реализовати лексика треба водити рачуна о њиховој флексибилности, тј. прилагодљивости културноисторијским, социолошким, временским, верским и другим лингвистичким параметрима, по којима се неке језичке средине одвајају од других. Правилно одређени критеријуми представљају филтер који ће пропустити само оно што је употребно вредно, актуелно, продуктивно и информативно у области тематизације лексике, што се директно транспонује на избор лексике. Такви критеријуми су: репрезентативност, фреквентност, отвореност, продуктивност, актуелност. Захваљујући њима, селектоваће се оне теме које су ученицима који уче српски као страни језик потребне, блиске, у оквиру којих ће моћи да искаже потребне информације о себи, својим потребама, намерама, жељама, проблемима, али и да разуме саговорника и реакује на језички импут.

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ

Усвајање страног језика је хомоцентричан процес – говорник најпре има потребу да искаже информације битне за њега самог, за његове потребе и интересовања, а затим да постави и питања саговорнику: основни подаци о себи, породични статус, место и простор где живи, храна, одећа, образовање, здравље, лична интересовања, спорт, информације везане за природу и сналажење у простору, насеља, делови града и јавне установе, превоз.

Ове тематске јединице довољно су широке да је кроз њих могуће представити сав лексички (и граматички) материјал потребан ученику српског као страног језика. Од основне лексике на самом почетку учења језика, методом прогресија повећава се број садржаја унутар тематских области, што доводи до напретка у усвајању језичких компетенција ученика. Тематске јединице нису изоловане и строго ограничене. Оне се додирују, преклапају и допуњавају. Тако, нпр. тематска област која се односи на храну лако ће се дотаћи и тематске јединице о здрављу или спорту. Поред тога што тематске јединице служе да се направи правилан избор језичког садржаја којим ће се успоставити и развијати комуникација на српском језику (што је основни циљ усвајања језика), оне ће омогућити и усвајање садржаја из школских предмета, али и оних који се односе на социо-културолошки аспект.

Већина речи унутар лексичког фонда је семантички реализована и оне, као такве, припадају одређеној тематској јединици, али постоје и оне које то нису, као што су предлози, везници, речце, помоћни глаголи. Иако као изоловане нису семантизоване, без њих је немогуће конструисати правилан језички исказ, те се о њима обавезно мора водити рачуна приликом усвајања нове лексике. Поред њих, постоје и речи које су семантизоване, али нису тематизоване, односно – могу се наћи у било којој тематској јединици: боје, дани у недељи, месеци, бројеви, заменице итд.

Препоручена лексика распоређена кроз тематске области за три нивоа знања

У наставку ће бити приказана **препоручена лексика распоређена кроз тематске области за три нивоа знања**. Могуће је запазити прогресивно увођење нове лексике и језичких израза, од најједноставнијих до сложенијих. Лексика је прилагођена дечијем узрасту и тинејџерском узрасту и предвиђена је за ученике који уче српски као страни језик у школском систему.

Табела 1. *Лексика и реченични модели за почетни ниво учења у оквиру предвиђених тематских области⁹*

ОСНОВНИ САДРЖАЈИ ТЕМАТСКИХ ОБЛАСТИ:	ПРЕПОРУЧЕНА ЛЕКСИКА	ПРЕПОРУЧЕНИ МОДЕЛИ
ЛИЧНО ПРЕДСТАВЉАЊЕ основне информације о себи – име и презиме	звати се	Како се зовеш?
ПОРОДИЦА	мама	Мама је лепа.

⁹ Табела је преузета из приручника В. Крајишник и А. Догнар, *Препоручена лексика за предмет Српски као нематерњи језик за први циклус обавезног образовања*. Помоћно наставно средство за наставнике у остваривању исхода. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији, 2018.

чланови уже породице	тата дечак девојчица брат сестра баба деда породица	Тата се зове _____. Дечак је у парку. Девојчица чита. Брат није у соби. Где је сестра? Баба се зове _____. Деда је у селу. Ово је породица.
ЖИВОТ У КУЋИ кућа/стан, основне просторије, основни намештај, рођендан	кућа стан соба кухиња купатило врата прозор спавати сто ормар кревет велик мали гледати кувати рођендан торта срећан	Кућа није велика. Ја сам у стану. Ја спавам у соби. Мама је у кухињи. Купатило је велико. То су врата. Прозор је бео. Сто је у соби. Ормар је велик. Кревет је мали. Тата гледа ТВ. Она кува. Да ли ти славиш рођендан. Срећан рођендан. Торта је црвена и плава.
ХРАНА И ПИЋЕ основне намирнице	вода хлеб млеко месо јаје јести пити сок чоколада јабука банана поморанца сладолед	Ово је вода, ово није сок. Дечак једе хлеб. Млеко је бело. Ја једем месо. Ко једе јаје? Да ли пијеш сок? Ово је чоколада. Ово није поморанца, ово је јабука. Банана је жута. То је сладолед.
ОДЕЋА И ОБУЋА основни одевни предмети и обућа	мајица панталоне сукња хаљина ципеле	Мајица је плава. Панталоне су плаве. Сукња је црвена. Хаљина је у ормару. Ово су ципеле.

	патике чарапе јакна	Ово су патике. То су чарапе. То је јакна.
ОБРАЗОВАЊЕ учионица, основни школски прибор	школа двориште ученик ученица учионица учитељ учитељица деца стајати седети читати писати цртати певати бојити торба књига свеска оловка бојица гумица резач табла креда клупа столица нов стар	Ја сам у дрворишту. Ово је школа. Ученик је у дворишту. Ученица је у учионицици. Учитељ се зове _____. Учитељица је у школи. Деца су у парку. Дечак седи. Девојчица стоји. Он чита. Она пише. Она црта и боји. Она не пева. Ово је торба. Где је књига? Свеска је нова. Где је оловка? Бојица је црвена. Гумица је нова. Резач је на клупи. Креда је на табли. Столица је мала. Школа је стара.
ПРИРОДА доба дана, биљке и животиње (типични примери из окружења)	дан јутро вече ноћ месец сунце пас мачка птица риба цвет дрво трава	Месец је жут и сунце је жуто. Пас није у дворишту. Мачка је у дворишту. Да ли птица пева? Риба је у води. Цвет је црвен. Дрво је велико. Трава је зелена. Село је лепо.

	леп	
СПОРТ И ИГРЕ игра, играчке	играти се трчати лопта лутка аутомобил	Дечак се игра у дворишту. Девојчица трчи. Ово је лопта. Ово није лутка. Аутомобил је црн.
НАСЕЉА, САОБРАЋАЈ И ЈАВНИ ОБЈЕКТИ село, град	село град улица парк	Ово није град, ово је село. Аутомобил је на улици. Где је парк? Учитељица ради у школи.
НЕТЕМАТИЗОВАНА ЛЕКСИКА дани у недељи, бројеви до 10, основне боје, помоћни глагол, личне заменице, показне заменице, предлози, везници, прилози, упитне речи, речце	понедељак уторак среда четвртак петак субота недеља један два три четири пет шест седам осам девет десет жута плава црвена зелена црна бела сам си је ја ти он она ово то у на	

	и ту сада ко шта како (се зовеш) где да ли да не	
КОМУНИКАТИВНИ МОДЕЛИ поздрављање, представљање	изволи хвала здрово довиђења добар дан добро јутро добро вече лаку ноћ	

Табела 2. Лексика и реченични модели за средњи ниво учења у оквиру предвиђених тематских области¹⁰

ОСНОВНИ САДРЖАЈИ ТЕМАТСКИХ ОБЛАСТИ:	ПРЕПОРУЧЕНА ЛЕКСИКА	ПРЕПОРУЧЕНИ МОДЕЛИ
ЛИЧНО ПРЕДСТАВЉАЊЕ основне информације о себи – месец рођења, узраст, место и улица становања	звати се име презиме презивати се адреса телефон број рођен	Где си рођен/рођена _____? Ја сам рођен/рођена у _____. Моја адреса је _____. Мој број телефона је _____. Рођен сам у октобру. Имам десет година. Живим у Улици _____. Где живиш?
ПОРОДИЦА И ЉУДИ У ОКРУЖЕЊУ чланови шире породице и основне информације о њима	породица родитељи син кћерка тетка	Мој рођак има двадесет једну годину. Моја стрина има четрдесет две године. Мој теча је лекар. Мој ујак и моја ујна су вредни. Мој рођак је дебео и није лењ.

¹⁰ Табела је преузета из приручника В. Крајишник и А. Догнар, *Препоручена лексика за предмет Српски као нематерњи језик за други циклус обавезног образовања*. Помоћно наставно средство за наставнике у остваривању исхода. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији, 2018.

	стриц ујак млад висок низак дете ожењен удата живети јак радити имати дуг кратак стрина ујна тетак/теча рођак/рођака мршав дебео лењ вредан паметан	Моја рођака је вредна и паметна.
<p>ЖИВОТ У КУЋИ простор у коме се учи и одмара; радни дани и викенд; подела послова и обавеза у породици</p>	кућа стан соба кухиња купатило врата прозор спавати сто ормар кревет велик мали гледати кувати рођендан торта срећан тераса ходник зид	Кауч и фотеља су у дневној соби. Спаваћа соба је мала. Дечија соба је велика. Фрижидер и шпорет су у кухињи. Ми немамо гаражу. Тепих је браон. Полица је на зиду. Где је телевизор? Да ли је ово комода или ормар? Тањир и чаша су у судопери. Када и лавабо су у купатилу. WC шоља је у купатилу. Огледало је мало. Спремам собу. У суботу чистим собу. Мој брат износи смеће. Сестра пере судове. Мама пегла. Тата усисава. После подне се одмарамо. Понедељак је радни дан

	<p> слика отворен затворен Нова година песма филм дневна соба спаваћа соба дечија соба трпезарија гаража фотелја кауч тепих полица телевизор комода фиока завеса фрижидер шпорет судопера када лавабо wc шоља огледало спремати тепих завеса лампа лустер јастук ћебе чистити брисати прашина смеће пеглати усисавати судови одмарати се радни дан викенд </p>	<p>Субота и недеља су викенд.</p>
<p>ХРАНА И ПИЋЕ</p>	<p>вода</p>	<p>За доручак једемо _____.</p>

<p>избор хране и пића, воће и поврће, послastiце</p>	<p>хлеб млеко месо јаје јести пити сок чоколада јабука банана поморанца сладолед доручковати ручати вечерати воће поврће мед кекс сир кифла сендвич јогурт волети куповати слан сладак нож виљушка кашика тањир чаша шоља гладан жедан доручак ручак вечера ужина храна чај шећер мед со</p>	<p>За ручак једемо _____. За вечеру једемо _____. За ужину једемо _____. Да ли волиш _____? Волим _____. Не волим _____. Лимун је кисео. Грожђе је слатко. Паприка је љута. Спремамо храну у _____. Храна је у посуди. На пијаци купујемо _____. Мама и тата пију кафу. Ја волим колач, а не волим бомбоне. Палачинке су слатке и укусне. Волим колач са чоколадом. Волим палачинке са џемом.</p>
--	--	---

	лимон шљива крушка бресква јагода трешња вишња грожђе лубеница диња шаргарепа кромпир парадајз краставац паприка салата купус лук пасуљ грашак сладак љут кисео посуда тигањ шерпа тепсија спанаћ боранија карфиол лубеница диња вишња трешња кајсија мандарина ананас кафа колач палачинке бомбона џем укусан	
ОДЕЋА И ОБУЋА одевни предмети за одређене прилике	мајица панталоне сукња	Џемпер је плав. Шал и капа су зелени. Ово су рукавице.

<p>(свечана и спортска одећа)</p>	<p>хаљина ципеле патике чарапе јакна џемпер шал капа рукавице дуксерица папуче сандале чизме носити скинути обући кишобран наочаре тренерка пицама гаће фармерке шорц танак дебео кошуља тренерка</p>	<p>Моја дуксерица је црвена. Папуче су у соби. Сандале су на тераси. Чизме су у ходнику. На лето носимо _____. На јесен носимо _____. У зиму носимо _____. У пролеће _____. Сада носим _____. Јуче сам носио _____. Шта си носио/носила јуче? Фармерке су плаве. Шорц је танак. На рођендану сам носио кошуљу. Моја кошуља је бела. Сваки дан носим тренерку.</p>
<p>ЗДРАВЉЕ лекарски преглед и интервенције; најчешће болести</p>	<p>здрав болестан глава очи нос уста уши рука коса нога зуб стомак тело врат леђа прст срце нокат језик</p>	<p>Делови тела су _____. Сапун и шампон су у купатилу. Паста за зубе је на полици. Четкица за зубе је у чаши. Чешаљ је чист. Пешкир је прљав. Ја се умивам. Она се тушира. Перем зубе. У пролеће имам алергију. Ја сам болестан Имам температуру. Идем у дом здравља. Лекар је написао рецепт. Купио сам лек у апотеци. Сваки дан пијем сируп. Ово су таблете и капи за нос. Јуче сам добио инјекцију. Ко ради у апотеци?</p>

	сапун шампон паста за зубе четкица за зубе пешкир чешаљ чист прљав умивати се чешљати се туширати се прати (зубе, косу, руке, ноге) прегледати кашљати температура болети грип алергија грло рецепт лек сируп таблета капи за нос инјекција апотекар/апотекарка зубар/зубарка	Боли ме зуб. Идем код зубара.
--	--	----------------------------------

<p>ОБРАЗОВАЊЕ</p> <p>учење и школске обавезе; излет, екскурзија</p>	<p>школа двориште ученик ученица учионица час учитељ учитељица деца стајати седети учити читати писати цртати певати бојити торба књига свеска оловка бојица гумица резач табла креда клуца столица нов стар математика језик¹¹ музичко физичко ликовно лак тежак друг другарица лош интересантан досадан</p>	<p>Ја учим српски језик. Да ли имамо домаћи задатак? Када имамо контролни задатак? Данас сам добио/добила петицу... Први час имамо _____. Други час је _____. Једем ужину на одмору. У четвртак имамо писмени задатак. Сутра ћемо имати тест. У мају идемо на екскурзију. Редар брише таблу. Сутра ћу одговорати математику зато што имам јединицу. Наша наставница се зове _____. Спремачица ради у школи.</p>
--	--	---

	<p>јак љут питати разумети говорити учити домаћи задатак контролни задатак оцена јединица двојка тројка четврка петица добити час одмор распоред часова пре подне после подне први други трећи четврти пети писмени задатак тест одговорати излет екскурзија редар дневник зборница наставник/наставница спремачица</p>	
<p>ПРИРОДА домаће и дивље животиње; основни географски појмови, стране света</p>	<p>дан јутро вече месец сунце пас мачка птица риба</p>	<p>Ово је крава. То је овца. Кокошка је у дворишту. Ја волим коња. Свиња живи на селу. Коза је бела. Сада је _____ (пролеће, лето, јесен, зима). Пада киша.</p>

<p> цвет дрво трава леп крава овца кокошка коњ свиња коза пролеће лето јесен зима време падати киша снег дувати ветар сијати облак хладан топао облачно сунчано лед кућни љубимац домаћа животиња дивља животиња петао гуска патка магарац јеж корњача лав слон тигар жирафа зебра камила крокодил планина </p>	<p> Снег пада зими. Данас дува ветар. Јуче је сијало сунце. Јуче је било сунчано. Обласи су бели. Лед је на улици. Мој кућни љубимац је _____. Дан је топао, а ноћ је хладна. Домаће животиње су _____. Дивље животиње су _____. Планина је висока. Река је брза. Море је слано. Језеро је велико. Планине су на југу. </p>
--	---

	река језеро море исток запад север југ	
СПОРТ И ИГРЕ спортови и основна спортска опрема	играти се трчати лопта лутка аутомобил жмурке љуљашка љуљати се фудбал имеђу две ватре игралиште бицикл возити играти компјутерска игрица човече не љути се _____ ¹² кошарка тенис одбојка ватерполо цудо дрес гол кош мрежа рекет базен терен утакмица резултат	Играм компјутерску игрицу. Они се играју човече не љути се. Волим да се играм _____. Волим _____. Играм _____. Увече ћу ићи на утакмицу. Ватерполо играју у базену. Ићи ћу на кошаркашки терен. Јуче сам био на утакмици. Резултат је био два:нула.
НАСЕЉА, САОБРАЋАЈ И ЈАВНИ ОБЈЕКТИ делови града; на путу до школе, учесници у	село град улица парк	Камион је на паркингу. Лекар ради у амбуланти. Ово је комби. Зубар је у дому здравља.

¹² Увести називе игара према интересовањима ученика

<p>саобраћају; пекара, посластичарница</p>	<p>аутобус воз авион брод брз спор ићи продавница пијаца камион комби паркинг амбуланта дом здравља апотека лекар/лекарка зубар/зубарка апотекар/апотекарка тротоар пешачки прелаз семафор пешке пешак возач центар паркинг пекара посластичарница пекар</p>	<p>Моја мама је апотекарка.</p>
<p>НЕТЕМАТИЗОВАНА ЛЕКСИКА присвојне заменице; везници, прилози, упитне заменице и заменички прилози, речце</p>	<p>тридесет четрдесет педесет шездесет седамдесет осамдесет деветнаест сто плус минус браон сив шарен љубичаст наранџаст розе</p>	

	<p>светло / тамно његов њен сада данас сутра моји твоји њени његови наши ваши њихови јер зато што зашто чији сваки дан близу далеко можда</p>	
<p>КОМУНИКАТИВНИ МОДЕЛИ давање и тражење информација; захтев; допадање/недопадање; тражење допуштења; привлачење пажње</p>	<p>Извините, где је Улица _____? Свиђа ми се./Не свиђа ми се. Могу ли да _____?</p>	

Табела 3. Лексика и реченични модели за виши ниво учења у оквиру предвиђених тематских области¹³

ОСНОВНИ САДРЖАЈИ ТЕМАТСКИХ ОБЛАСТИ:	ПРЕПОРУЧЕНА ЛЕКСИКА	ПРЕПОРУЧЕНИ МОДЕЛИ																																
<p>ЛИЧНО ПРЕДСТАВЉАЊЕ</p> <p>основне информације о себи – писање CV-ја</p>	<p>пол мушки женски вероисповест националност држављанин/држављанка информација податак основна школа средња школа биографија конкурисати почетак крај потписати (се)/потписивати (се) потпис</p>	<table border="1"> <tr> <td colspan="2">Лични подаци</td> </tr> <tr> <td>име и презиме</td> <td></td> </tr> <tr> <td>пол</td> <td>мушки женски</td> </tr> <tr> <td>националност</td> <td></td> </tr> <tr> <td>држављанин</td> <td></td> </tr> <tr> <td>име једног од родитеља</td> <td></td> </tr> <tr> <td>датум рођења</td> <td></td> </tr> <tr> <td>јединствени матични број (ЈМБГ)</td> <td></td> </tr> <tr> <td>место становања</td> <td></td> </tr> <tr> <td>адреса</td> <td></td> </tr> <tr> <td>број телефона</td> <td></td> </tr> <tr> <td>имејл адреса</td> <td></td> </tr> <tr> <td colspan="2">Образовање</td> </tr> <tr> <td>основна школа</td> <td>да не</td> </tr> <tr> <td>средња школа</td> <td>да не</td> </tr> <tr> <td>врста средње школе</td> <td></td> </tr> </table> <p>У мом граду живе људи различитих вероисповести. Најбројнији су хришћани (православци и католици), муслимани и Јевреји.</p>	Лични подаци		име и презиме		пол	мушки женски	националност		држављанин		име једног од родитеља		датум рођења		јединствени матични број (ЈМБГ)		место становања		адреса		број телефона		имејл адреса		Образовање		основна школа	да не	средња школа	да не	врста средње школе	
Лични подаци																																		
име и презиме																																		
пол	мушки женски																																	
националност																																		
држављанин																																		
име једног од родитеља																																		
датум рођења																																		
јединствени матични број (ЈМБГ)																																		
место становања																																		
адреса																																		
број телефона																																		
имејл адреса																																		
Образовање																																		
основна школа	да не																																	
средња школа	да не																																	
врста средње школе																																		

¹³ Табела је преузета из приручника В. Крајишник и А. Догнар, *Препоручена лексика за предмет Српски као нематерњи језик за трећи циклус образовања*. Помоћно наставно средство за наставнике у остваривању исхода. Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији, 2018.

		<p>Волео/волела бих да почнем да радим чим положим матуру. Већ сам написао/написала биографију са основним подацима о себи. Конкурисаћу у неколико фирми.</p> <p>На почетку биографије пишемо личне податке, а на крају пишемо зашто желимо да радимо тај посао. На крају биографије се потписујемо.</p>
<p>ПОРОДИЦА И ЉУДИ У ОКРУЖЕЊУ</p> <p>млади и одрасли - решавање узрасних конфликта у породици и међу пријатељима</p>	<p>одрасли млади стари малолетан пунолетан конфликт свађати се/посвађати се мирити се/помирити се решити/решавати</p>	<p>Увек је било конфликта међу различитим генерацијама, али и у истој генерацији. Старија генерација увек говори младима шта је добро, а шта није и како нешто треба радити. Млади не желе увек да слушају одрасле и желе сами да пробају нове ствари. Често се и посвађају због тога.</p> <p>- Зашто Маја и Никола не говоре? Да ли су се посвађали? - Они се брзо посвађају, али се и брзо помире.</p> <p>- Имам проблем у школи? - Који проблем? - Имам јединицу из два предмета - из математике и физике. - Да, то јесте проблем, и то велики. Решићеш га ако</p>

		будеш више вежбао. Можемо данас после школе заједно вежбати ако желиш. - Уxxx... хвала ти.
ЖИВОТ У КУЋИ пожељан простор за живот	 За продукцију ове тематске јединице користи се већ усвојена лексика.	А: Да ли имаш своју собу? Б: Имам, али смо у соби брат и ја. Знаш, имамо мали стан. А: Какву собу би волео да имаш? Б: Волео бих велику собу у поткровљу. А: Шта је поткровље? Б: То је простор испод крова. Реновирао бих га по свом укусу: у један део собе ставио бих велики кревет, а у други део собе удобну фотељу. На зид преко пута ње бих ставио плазма телевизор. А: А ормар? Б: Ормар и полице бих направио од дрвета и ставио у нижи део собе. А: Да ли би у тој соби имао доста светла? Б: Имао бих зато што бих имао велике прозоре на крову.
ХРАНА И ПИЋЕ традиција у исхрани, национална јела ¹⁴	традиционалан национални сарма пребранац ајвар проја туршија кајмак	А: Прошле године сам била у Италији и уживала сам у италијанској кухињи. Највише ми се свиђа њихова паста. Б: Ја више волим кинеску храну. Свиђа ми се њен кисело-љути укус. Највише волим њихове супе и пролећне ролнице.

¹⁴ Наставник уводи називе националних јела у складу са потребама и интересовањима ученика.

		<p>Ц: А ја волим гирос. И мусаку. И сувлаки. Ма, волим сва јела из Грчке.</p> <p>Д: Мени се свиђа наша традиционална кухиња. Волим и сарму, и пребранац, и проју, и туршију. А највише волим ајвар и кајмак.</p> <p>Б: Свака национална кухиња има интересантна јела која треба пробати.</p>
<p>ОДЕЋА И ОБУЋА</p> <p>одевање младих, мода</p>	<p>мода стил детаљ класичан</p>	<p>Центри моде у Европи су Париз и Милано.</p> <p>Сваки човек има свој стил облачења.</p> <p>Детаљи су важан део гардеробе.</p> <p>Класичан стил је увек у моди.</p>
<p>ЗДРАВЉЕ</p> <p>конвенционално и алтернативно лечење</p>	<p>конвенционално лечење алтернативно лечење преглед дијагноза (не)успешан лековит препоручити/препоручивати одлучити/одлучивати</p>	<p>Данас многи људи, поред конвенционалног, користе и алтернативно лечење. Оно се највише користи у Кини.</p> <p>Једном годишње треба отићи на систематски преглед.</p> <p>Не разумем дијагнозу јер је написана на латинском језику.</p> <p>Многе биљке су лековите и користе се у алтернативном лечењу.</p>

		<p>Да би лечење неке болести било успешно, лекар треба да да тачну дијагнозу и да препоручи терапију и лекове.</p> <p>Када сам чула да је овај шампон добар за косу, одлучила сам да га пробам.</p>
<p>ОБРАЗОВАЊЕ</p> <p>основна стручна терминологија наставних предмета примарних за струку ученика¹⁵</p>		
<p>ПРИРОДА</p> <p>очување и неговање природе у окружењу</p>	<p>За продукцију ове тематске јединице користи се већ усвојена лексика.</p>	<p>Луче је био Дан екологије. Сви ученици из наше школе ишли су на различита места у граду и поред града. Наше одељење, IV₁, са одељенским старешином ишло је на реку која тече поред нашег града. Тамо смо нашли пуно смећа око реке и у реци: пластичне и стаклене флаше, старе новине, картонске кутије, пластичне кесе, неку стару гардеробу, чак и један стари шпорет и неколико старих столица. Све смо то ставили у велике кесе, а шпорет и столице смо ставили поред кеса. Позвали смо комуналну службу и они су врло брзо дошли. Сво смеће су ставили у један</p>

¹⁵ У препорученој лексиси је дато 80 нових речи, а 20 речи је предвиђено за стручну лексику из различитих области наставног програма за 1. разред средње школе. Наставник треба да направи избор најпотребнијих речи како би ученик био у стању да на адекватан начин користи термине који се појављују у тим областима.

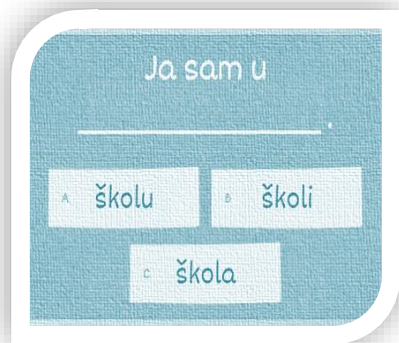
		камион. Било је лепо гледати природу без смећа.
СПОРТ И ИГРЕ професионално и рекреативно бављење спортом	професионалац професионално рекреативно	Сава Милошевић се професионално бавио фудбалом, а касније је радио као фудбалски тренер. Увек је био професионалац у свом послу. Мој комшија Стева се рекреативно бави фудбалом.
КУПОВИНА однос према куповини	однос (не)потребан ствар	А: Моја другарица воли да купује. За њу је куповина хоби. Купује све што види, и у продавницама и преко интернета. Мислим да је то помало болест. Какав ти однос имаш према куповини? Б: Твоја другарица је сигурно богата ако може да купује све те ствари. Ја не волим да купујем, увек сам нервозан кад морам да идем у куповину. И купујем само оне ствари које су ми потребне.
НАСЕЉА, САОБРАЋАЈ И ЈАВНИ ОБЈЕКТИ администрација и лична документа	документ лична карта возачка дозвола пасош иностранство уверење о држављанству извод из матичне књиге рођених потврда	Лична документа су: лична карта, возачка дозвола, здравствена књижица и пасош. Пасош нам треба када путујемо у иностранство.

	<p>превести/преводити преводиоца печат</p>	<p>Молим Вас, покажите ми где могу да добијем уверење о држављанству и извод из матичне књиге рођених.</p> <p>А:Треба ми потврда да сам редован ученик ове школе. Потврду треба да преведем на немачки језик. Где то могу да урадим?</p> <p>Б: Мораш да идеш код преводиоца. Тај преводиоца мора да буде судски тумач јер он има печат. Сваки преведени документ мора да има печат. Знам једног судског тумача за енглески и немачки језик. Он ради у суду.</p>
<p>КУЛТУРА, УМЕТНОСТ, МЕДИЈИ</p> <p>међукултурност и њен значај; злоупотреба интернета</p>	<p>култура злоупотреба значајан</p>	<p>Свака нација има своју културу и треба да је чува. Важно је познавати своју културу, али је важно познавати и друге културе. Тако постајемо богатији људи.</p> <p>Данас је интернет значајан у животу свих људи, али морамо знати да су на интернету врло честе злоупотребе. Нису сви људи добронамерни. Морамо бити врло пажљиви када смо на интернету.</p>
<p>НЕТЕМАТИЗОВАНА ЛЕКСИКА</p>	<p>садашњи бивши будући (не)паран богат</p>	

придеви; именице; глаголи; прилози; речце	сиромашан позитиван негативан (не)правилан век врста показати/показивати вероватно довољно већ	
---	---	--

ПАДЕЖИ

Падежи српског језика сложен су граматички систем који подразумева три аспекта: морфолошки, синтаксички и семантички. Са њима се странци / ученици страног порекла суочавају одмах приликом првог слушања и покушаја комуникације на српском језику и већ тада се формира слика о томе да је српски језик тежак, а да је падеже немогуће научити. То свакако није тачно, јер, иако сложен, падежи су затворен граматички систем који, за разлику од неких других система у српском језику (нпр. глаголски вид) има тачно одређене наставке за творбу падежних облика, одговарајуће предлоге за сваки падеж (осим за номинатив и вокатив) и прецизна значења која се остварују у речи или у предлошко-падежној конструкцији унутар реченице.

Да ли је могућа комуникација без падежа?

У великом броју случајева могуће је остварити комуникацију без правилно употребљених падежних облика. Слушалац или читалац ће разумети информацију, али ће његова пажња бити померена са информације на детектовање грешака, при чему може доћи до успорене реакције или чак и до шума у комуникацији. На почетном нивоу учења грешке у употреби падежа су неминовне. Наставник треба да разуме да је савладавање падежног система дуг процес и да почетничке грешке код ученика толерише, посебно у процени вештина слушања и читања (уколико је ученик показао да је разумео информацију коју је прочитао или чуо, не треба се обазирати на евентуалне граматичке грешке које је направио). Ученика треба охрабривати да настави са изношењем информација, а сваку погрешку ненападно исправити (тишим тоном, **без прекидања тока излагања ученика**), посебно у

вештини говорења. Тенденциозно исправљање грешака и прекидање усменог изражавања ученика, може довести до његовог обесхрабривања за даљу комуникацију, па чак и до језичке анксиозности.

Како предавати падеже?

Савремена дидактика подразумева усвајање граматике, али и лексике страног језика кроз реченичне моделе у којима се подражавају реалне животне ситуације. Такав функционални приступ језику, поготово на почетку учења када ученик нема довољан лексички фонд потребан за разумевање језичких законитости, омогућава предавачу да граматичка правила, у највећој мери, представи ученицима путем реченичних модела – већих или мањих језичких исказа (нпр. *Ја сам из Србије. А ти?*; *Милица иде у школу. А ти?*; *Милош устаје у осам сати? А ти?* итд.). Приликом креирања таквих исказа, ученици ће се неминовно сусрести са променама облика речи. Већ на самом почетку учења српског језика ученик ће имати потребу да се представи (*Ја сам Михаило.*), да укаже на своје порекло (*Ја сам из Русије.*), место садашњег боравка (*Сада живим у Београду.*), породични статус (*Живим са мамом, татом и братом. / Имам маму, тату и брата.*) итд. У сваком од ових минималних исказа мораће да уподреби одговарајући падежни облик, који ће он, мање-више, правилно употребити уколико му је претходно предочен модел. Усвајање језика по задатим моделима захвална је метода на почетном нивоу учења, када су језички искази кратки и који носе основне, минималне информације. Међутим, врло брзо ће ученици имати потребу да изађу из оквира минималног исказа и да саопште дужу, потпунију информацију. Овај прогрес ће довести и до повећања грешака у свим језичким сегментима, па и у падежима. Сами ученици ће захтевати да им се покаже систем по коме се речи мењају (морфолошки аспект), као и њихова значења (синтаксичко-семантички аспект).

С обзиром на то да се падежи, као граматичка јединица, ослањају на граматички род, пре објашњења дефлекције именица ученици морају савладати поделу речи по роду. Наставци за падеже обично се представљају табеларно, али од ученика не треба тражити да науче све падежне облике одједном, меморисањем наставака. Падеже, као и остале граматичке садржаје треба уводити поступно у ширем језичком контексту, како би ученици разумели значењску вредност коју падежни облик има, а то је могуће искључиво контекстуализацијом. У прилог овоме говори и чињеница да ученицима страног порекла приликом одређивања правилног падежног облика не могу помоћи падежна питања (упитне заменице у падежном облику), јер они немају развијен осећај за српски језик као матерњи говорници.

Које падеже прво уводити?

Усвајање страног језика је хомоцентричан процес који подразумева да се прво усвајају они језички садржаји који омогућавају говорнику да исказе информације о себи.

Први корак у том процесу је овладавање оним садржајима којима ученик може да представи себе, особе и појмове из свог окружења, искаже своје потребе, намере итд. То ће уједно представљати и оквир у коме ће се усвајати нова лексика, потребна граматика, па тако и одговарајући падежни облици. Један од првих падежа који ће требати усвојити јесте генитив са аблативним значењем (*Ја сам из Русије / Јапана / Кине.*). Следи локатив са значењем места који ће омогућити ученику да позиционира себе, друге око себе и предмете из окружења (*Живим у Београду / у Миријеву. Књига је у торби. Мама и тата су на послу.*). Како би могао да пренесе информације о члановима своје породице или о томе шта (не)жели или (не)воли, ученик ће врло брзо морати овладати и акузативом у функцији правог објекта (*Имам брата. Немам сестру. Желим воду / сок. Волим сладолед / кока-колу.*). Проширујући круг информација о себи, ученик ће желети да искаже начин кретања по граду, као и сналажење у простору, а за то ће бити потребан инструментал са значењем средства и генитив са просторним значењем (*Сваки дан идем аутобусом / трамвајем. Мој стан је близу школе. Игралште је иза школе.*). Да би могао да искаже своје свакодневне активности, које подразумевају и кретање од тачке А до тачке Б, ученик ће морати да овлада и акузативом са предлозима *у* и *на*, као и генитивом са предлозима *пре* и *после* (*Пре подне идем у школу. / После подне идем на тренинг.*). Врло је важна дистинкција између значења кретања до неког места и мировања на неком месту, тј. опозиција акузатив / локатив са предлозима *у* и *на* (*Идем у школу. / Ја сам у школи.*). Ова опозиција ће дуго остати извор грешака код ученика страног порекла, уколико у свом матерњем језику немају еквивалентну вредност. У вези са дневним активностима ученик ће желети да искаже и са ким нешто ради, за шта ће бити потребан инструментал са предлогом *с(а)*. У овој релативној хронологији увођења падежа, условљених значењима која остварују, датив се обично уводи међу последњима, зато што он не покрива основна значења места, времена, предмета радње, средства, друштва. Датив је фреквентан падеж, посебно датив личних заменица, а ту фреквентност му дају глаголи и изрази који су врло чести у употреби – глаголи говорења, давања, глаголи *требати*, *недостајати*, *свиђати се*, изрази: *жао ми је*, *драго ми је*, *тешко ми је*, *лако ми је* итд.

Оно што је потребно посебно нагласити јесте да се падежи уводе према потреби ученика да искажу информације из одређених тематских области (које се свакако налазе у програму), а не обрнуто – да се уче као посебна граматичка јединица на часу и да се увежбавају у исфорсираним и нефункционалним реченицама.

Која падежна значења је потребно уводити на почетном нивоу учења језика?

Ученици који овладају почетним нивоом знања српског језика треба да познају све падеже, али само њихова основна значења, на која је претходно указано. Усвајање падежа додатно отежава дупла деклинација именица и придевских речи, што од предавача захтева додатно стрпљење и додатне вежбе. Падежни систем ће страни говорници усвајати све док

буду усвајали нову лексику, односно нове семантичке вредности. Ово се посебно односи на глаголе, чија рекција захтева одређене падежне облике.

У наставку ће бити представљен један конструисани текст, који својом тематском припадношћу, избором речи и граматике, као и синтаксичком структуром илуструје језичке могућности говорника српског језика на А (основном) нивоу знања.

Ја сам Хуан Еспанаде. Из Шпаније сам, из Барселоне. Имам 38 година. У Београду сам већ две године. Радим у једној шпанској фирми. Имам добру плату. Живим са породицом на Дорћолу у трособном стану. Плаћам стан осамсто евра месечно.

Ожењен сам и имам двоје деце. Моја жена се зове Марија и има 37 година.

Она је по занимању професор шпанског језика. У Србији не ради нигде, али сваки дан има пуно посла у кући и око деце. Моја кћерка се зове Естел и има седам година, а син Алваро има четири и по године. Естел је ове године пошла у школу. Иде у српску школу и већ помало говори српски. Има неколико другарица и са њима разговара на српском језику. Алваро иде у вртић.

Имам једног брата и једну сестру. Брат је ожењен и живи у Мадриду. Ради као инжењер информатике. Сестра није удата. Она живи у Гранади и бави се историјом уметности.

Ја устајем рано – у шест сати. Код куће попијем само кафу или чај. Доручкујем на послу око 10 сати. Радим пуно. Мој шеф је строг, али коректан човек. Он воли нове идеје и вредне људе.

Радим до пет сати после подне. Кад дођем кући, ручамо заједно. После се мало одморим, а онда идемо у шетњу или код пријатеља. Понекад останемо код куће и гледамо телевизију или нешто читамо. Волим фудбал и суботом обично са пријатељима идем на неку утакмицу. Понекад викендом са породицом путујем по Србији.

Два пута годишње идемо у Шпанију: за Ускрс и за Нову годину. Не можемо да идемо чешће јер је Шпанија далеко, пут је скуп, а ја немам пуно слободног времена.

Београд ми се свиђа, али ми се не свиђа гужва у саобраћају и велика бука. Храна је врло укусна. Људи су љубазни и воле странце. Ја учим српски скоро две године и могу да разговарам са људима на улици, у продавници, банци, на пијаци... Чitam српске новине, али не разумем баш све.

Овај текст је написан са аспекта одраслог говорника, али врло лако може да се прилагоди различитим контекстима и потребама (улогу говорника може имати дечак, девојчица, мајка). Као што се види, избор речи одговара тематској јединици – лично

представљање, али захвата и ону лексику која се односи на представљање особа из окружења, свакодневне активности, образовање... Информације се исказују једноставним реченицама, примењује се основна граматика – презент глагола и сви падежи српског језика (осим вокатива) са основним значењима. Највећи значај оваквих конструисаних текстова јесте у томе што уз помоћ функционалног језика презентује основне лексичке и граматичке вредности. Делови овог текста, или цео текст, могу послужити као модел ученицима за вербалну комуникацију, уз евентуално додавање нових података.

Када су падежи у питању, највише посла имају и предавачи и ученици на основном нивоу учења. Тада се ученици суочавају са творбом нових облика речи, гласовним променама које настају приликом творбе, предлошко-падежним конструкцијама, новим значењима и, уопште, са једном новом, другачијом језичком појавом. Након што овладају овим знањима, у наставку учења српског језика ученици се више неће бавити творбом, него само новим значењима, односно рекцијом.

Практични савети за организацију наставе језичких вештина – интегрисано развијање језичких вештина и садржаја предмета кроз интерактивне организационе активности:

Разумевање говора (слушање): слушање снимљеног или изговореног стимулуса ради имитације путем говора, песме или писања (на каснијим нивоима учења); песме, рецитације, дијалози и кратке (адаптиране) приче служе као модел за понављање или извршење налога одговарајућих узрасту, односно нивоу знања ученика (нпр. пронаћи слику са одговарајућим садржајем, пронаћи или унети детаљ у цртеж, пренети другоме дату информацију, коришћење невербалних ресурса за изражавање и размењивање намере, описивање расположења, изражавање ставова и жеља итд).

Усмено изражавање (говор): вежбе понављања употребљеног модела, вежбе замене или повезивања елемената, допуне реченица, трансформације и конверзије, описи на основу слика или картица са налогом, одговарање на питања путем допуњавања или употребе одговарајуће структуре, израза итд, питања отвореног типа, разговор на задату тему; имитација, покрет, игровне активности, глума.

Разумевање прочитаног текста (читање): вежбе правилног читања, допуна текста, попуњавање празних места, бирање исправних одговора или одговарајућих парафраза, уклапање елемената у целину, вежбе летимичног читања ("*scanning*" и "*skimming*" на вишим нивоима учења), вежбе читања наглас (по потреби) и у себи, развијање брзине (и тачности) читања.

Писано изражавање (писање): учење писма (ћирилица, латиница), учење / усвајање правила и закономерности српског језика, преписивање, допуна текста, препознавање грешака у тексту, диктат на основу стимулуса (аудио или говор наставника), записивање речи неке популарне песме или занимљивог дијалога; писање састава (модификација реченица, спајање реченица, допуна реченица), писање одговора на питања која су везана за неки текст (који ученици слушају или читају), писање састава на задату тему.

Усвајање правила и закономерности страног језика на различитим језичким нивоима припада домену лингвистичке компетенције и саставни је део учења српског као страног језика. Али, фонетско-фонолошка, правописна, граматичка, лексичка, функционално-стилистичка правила не смеју се увежбавати нити проверавати ванконтекстуално; граматичко-лексичка знања треба да буду функционалног карактера, односно повезана с комуникативним потребама ученика!

Уместо закључка

Наставу српског као страног језика прате бројни изазови где комуникација може бити отежана, нарочито у првим недељама наставе. Врло често на почетном нивоу учења (српског као) страног језика постоји језик посредник помоћу којег се остварује контакт између наставника и ученика (он помаже стварање заједничког контекста), а који у датом случају треба избегавати. Како би се превазишле почетне препреке (и искључила употреба језика посредника), препорука је да се у настави што више користе илустрације, фотографије, стрипови, видео снимци, на којима се виде говорници, њихов узраст, социјални или професионални статус, ситуација у којој се врши комуникација (место, време, мимика, гестови саговорника, удаљеност између њих...); рекламне фотографије или плакати откривају социолошки аспект јер приказују различите стилове живота и различите односе према неким појавама и вредностима које имају припадници циљне културе; на плану видео или аудио материјала ученици могу да усвајају тон, акценат, ритам, интензитет, брзину говора, интонацију српског језика; текстови који се користе у настави треба да буду адаптирани и да тематизују реалне животне ситуације у којима се користи српски језик, односно да ситуативно одговарају могућим реалним ситуацијама у школском и ваншколском окружењу (предност је што наставници могу користити аутентичне текстове, јер за ученике који уче српски као страни језик то је аутентични језик образовања и окружења). Акцент треба да буде на развоју личности ученика, где се српски језик и култура сагледава као начин да се пробуди интересовање ученика, да се контекстуализује њихово учење језика и да се оно одвија у позитивној емоционалној атмосфери на природан начин, како би се они што лакше интегрисали и оспособили за даље напредовање на академском и личном плану.

Литература и електронски извори:

- Вујанић, М., Д. Гортан-Премк и др. (2007). Речник српскога језика. Нови Сад: Матица српска.
- Вучина, Р., Влајковић-Бојић, В. (2017). Подсетник за наставнике страних језика. Београд: Завод за унапређивање образовања и васпитања.
- Вучо, Ј., [и др.], Од српског као страног језика до српског као језика окружења и образовања: оквир програма језичке подршке /– Београд : Филолошки факултет.
- Дурбаба, О. (2011). Теорија и пракса учења и наставе страних језика. Београд: Завод за уџбенике.
- Крајишник, В. (2011). Лексички аспекти у српском као страном језику. У: Српски као страни језик у теорији и пракси. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. 123–131.
- Крајишник, В. (2016). Нека питања из методике наставе српског као страног језика. У: Српски као страни језик у теорији и пракси III. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик. 7–26.
- Крајишник, В. (2016). Лексички приступ српском као страном језику. Београд: Филолошки факултет.
- Крајишник, В. и Н. Стрижак (2018). Српски као страни и српски као нематерњи језик сличности и разлике. У: Актуелни теоријско-методолошки проблеми проучавања и наставе словенских језика, књижевности и култура (Љ. Бајић, Ј. Гинић, Н. Станковић Шошо, ур.), Београд: Филолошки факултет, 181-193.
- Крајишник, В., Д. Звекић-Душановић (2017). Опши стандарди постигнућа за предмет Српски као нематерњи језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и основног образовања одраслих. Приручник за наставнике, Београд: Мисија ОЕБС-а у Србији.
- Крајишник, В., Влајковић-Бојић В. (2021). Српски као страни језик. Приручник за наставнике, Завод за унапређивање образовања и васпитања.
<https://zuov.gov.rs/srpski-ka-strani-jezik-prirucnik-za-nastavnike/>
- Маринковић, Н. (2007). Граматички минимум или минимална граматика? У: Српски као страни језик у теорији и пракси. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик, 111–119.
- Мркаљ, З. (2011). Разумевање прочитаног. У: Српски као страни језик у теорији и пракси. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик, 7–18.
- Мркаљ, З. (2016). Коришћење различитих типова текстова у настави српског језика као страног. У: Српски као страни језик у теорији и пракси III. Београд: Филолошки факултет – Центар за српски као страни језик, 357–377.
- Настава усмерена на исходе, компетенције и стандарде. Приручник за наставнике. Српски језик. Српски језик и књижевност. Српски као нематерњи (2015).
<http://www.razvionica.edu.rs/wp-content/uploads/2015/08/Prirucnik-Srpskijezik.pdf>

- Николић, М. (2006). Методика наставе српског језика и књижевности. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Петровачки, Љ., Г. Штасни (2010). Методички системи у настави српског језика и књижевности. Нови Сад: Филозофски факултет.
- Пипер, П., И. Клајн. (2014). Нормативна граматика српског језика. Друго, измењено и допуњено издање. Нови Сад: Матица српска.
- Српски као страни језик у теорији и пракси тематски зборник радова. 3, Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, Београд, 2020.
- Српски као страни језик у теорији и пракси : тематски зборник радова. 4, Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, Београд, 2020.
- Српски као страни језик у теорији и пракси, Зборник радова (2007). Београд: Центар за српски као страни језик, Филолошки факултет.
- Bošković, N., D. Nenadić, M. Rodić, J. Marjanović (ur.) (2014). Studija o mogućnostima unapređenja nastave i učenja Srpskog kao maternjeg jezika u opštinama Preševo, Bujanovac i Medveđa. Beograd: Služba Koordinacionog tela Vlade Republike Srbije za opštine Preševo, Bujanovac i Medveđa.
- Mikeš, M., J. Baliž, K. Čeh, I. Farkaš, E. Homolja, V. Juhas, L. Erdelj, D. Stanojević (2008). Mali jezikoslovci su krenuli u školu: priručnik za srpski kao maternji jezik: za prvi i drugi razred osnovne škole primenom komunikativno iskustvenog metoda. Novi Sad: Pedagoški zavod Vojvodine.
- Mrazović, P. (2009). Gramatika srpskog jezika za strance. Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića; Novi Sad: Dobra vest.
- Правилник о програму наставе и учења за предмет Српски као страни језик (Службени гласник РС бр. 11/2019).
- Правилник о општим стандардима образовних постигнућа за предмет Српски као страни језик за крај првог и другог циклуса обавезног образовања, општег средњег образовања и образовања одраслих (Службени гласник РС бр. 11/2019).
- Правилник о општим стандардима постигнућа за крај општег средњег образовања и средњег стручног образовања у делу општеобразовних предмета (Службени гласник РС, бр. 117/2013).
- Општи стандарди постигнућа за крај основног образовања и васпитања – приручник за наставнике / [аутори Оливера Дурбаба ... и др.] – Београд : Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2017.
- Zajednički evropski okvir za učenje, nastavu i ocjenjivanje jezika (2002). <http://propisi.weebly.com/uploads/3/2/3/2/32327273/eu-okvir-za-ucenje-oth-srb-t07.pdf>
- Harmer, J., *The Practice of English Language Teaching*, Longman, London, 1996.
- Hedge, T., *Writing*, Oxford University Press, Oxford, 2003.
- Hillyard, S., *Teaching English Through Drama*, HELBLING LANGUAGES, 2016.
- Larsen Freeman, D., *Techniques and Principles in Language Teaching*, Oxford University Press, Oxford, 2001.

- Read, C., *500 Activities for the Primary Classroom*, Macmillan Education, Oxford, 2007.
- Wright, A., *Creating Stories with Children*, Oxford University Press, Oxford, 2003.